

SOCIAL POLITIK

NR 4 • december 2011 • PRIS: 79 KRONOR

KULTUR & SAMHÄLLE

Svensk flatthet mot hedersförtryck	4
I Oslo dealas knark mitt i byn	18
Får böta för brott mot LSS	26
Mellanösterns första mansklinik	40

TROOR PÅ LIKA VÄRDE

Hoppets ö Kurön

100 ÅRS JUBILEUM PÅ KURÖN! FREDAGEN 1/6 2012. BOKA I DIN KALENDER.

**Vi vill nu passa på att tacka våra uppdragsgivare för ett fantastiskt år 2011.
Ert förtroende har skapat lysande möjligheter för vår fortsatta utveckling.**

Kuröskolan växer

- Utbildning inom marin och sjöfart samt trädgård och skog.
- Basämnena såsom matematik, svenska och engelska.
- Grunden är fortfarande att vi använder datorer som inlärningsverktyg.

Familjeklubbar

- Självhjälpsgrupper för den som har genomgått behandling.
- Familjen är en aktiv del i hela processen.
- Barnen och övriga anhöriga deltar.

Nu startar vi i Stockholm. För info kontakta Kurön.

Uppdrag - Genomförandeplan - Delrapport - Slutrapport

Kurön har 63 vårdplatser varav 15 för kvinnor

För info ring vår chef Leif Persson 0739 209301 eller biträdande chef Torsten Lager 0739 206408

www.kuron.se - admin@kuron.se - Frälsningsarmén, Kurön, 178 92 Adelsö - 08 560 518 80

Redaktör och ansvarig utgivare:

Maria Wallin

Omslagsbild: Lena Katarina

Johansson

Layout: Ulla-Karin Karlson

Redaktionskommitté:

Gun-Lis Angsell, Stefan de Vylder,
Gunnar Engström, Bibbie Friman,
Cecilia Heule, Ulla-Carin Hedin,
Nilla Helgesson, Carina Håkansson,
Helena Håkansson, Anne
Jalakas, Jan Molin, Marco Morner,
Mithra Sjöstrand, Claudette
Skilving, Helena Östlund, Yvonne
Zätterman Åberg

Redaktion:

Eriksberg 137

451 96 Uddevalla

socialpolitik@socialpolitik.com

Telefon: 070-207 22 22

www.socialpolitik.com

Taltidning: Rox reportage

Tel: 031-96 02 61

rox.reportage@swipnet.se

Prenumeration/lösnummer:

Nätek, Box 311 20

400 32 Göteborg

order@socialpolitik.com

Tel: 031-743 99 05,

Fax: 031-743 99 06

Priser:

399:- per år för privatpersoner

559:- stöd, företag, institutioner

189:- stud, arbetslös, pensionär

Teckna 2-3 år med rabatt!

Se: www.socialpolitik.com

Betala in på: pg 648 73 22-7

Annonser:

Bengtsson & Sundström Media

Tjärhovsgatan 32

116 21 Stockholm

kontakt@bs-media.se

Tel: 08-10 39 20,

Fax: 08-10 39 15

Tryck: Trydells Tryckeri AB

Laholm

ISSN 1104-6376

Redaktionen ansvarar inte för
insänt obeställt material. Tryckta
texter kan komma att återges
elektroniskt.

SocialPolitik ges ut av den
ideella Föreningen Socialpolitisk
debatt. Partipolitiskt obunden
och fackligt fristående med ett
självklart underifrånperspektiv.
Ordförande är Cecilia Heule lek-
tor vid Socialhögskolan i Lund.

Tron på lika värde!

I tider av ökande klyftor är det givetvis provocerande att en-
visas med att tro på alla människors lika värde. Men det är
det som genomsyrar många av artiklarna i SocialPolitik nr
4/2011, inte bara i intervjun med Helle Klein (sid 8). Tan-
ken finns i Jacqueline Hellmans bilder av sin nära vän Ciz-
zi (sid 12). I Rebecca Anseruds kamp mot fördomar kring
psykiska funktionsnedsättningar (sid 30) och Anna Jara De
Corinas rätt att flytta hemifrån (sid 26).

Det blir inte lika självklart i artikeln om droghandeln i
Oslo – särskilt inte sett med svenska ögon (sid 18). Är miss-
bruk och missbrukare mitt i city ett utslag av en tro på alla
människors värde eller bara dubbelmoral?

DET BLIR MERA GIVET när Soheila Fors formulerar proble-
matiken kring så kallat hedersrelaterat våld och restriktion-
er (sid 4). "Skräcken för att verka intolerant
och trångsynt gör att Sverige accepterar beteend-
en som är ytterst intoleranta och trångsynta,"
anser hon. Men det är svenska lagar och FN:s
människliga rättigheter som gäller. Ingen flicka
ska behöva känna sig tvingad att kasta sig från
sin balkong, knuffad eller inte knuffad. Basta!

Däremot skulle vi gärna se ett helt annat be-
grepp än heder i det här sammanhanget. He-
der och hederlighet ska man vara rädd om och
värna. Det vore bättre att säga *skamrelaterat*
våld. Restriktionerna bygger på att den som
har makten över andra *skam-* och skuldbelä-
ger för att utöva sin makt.

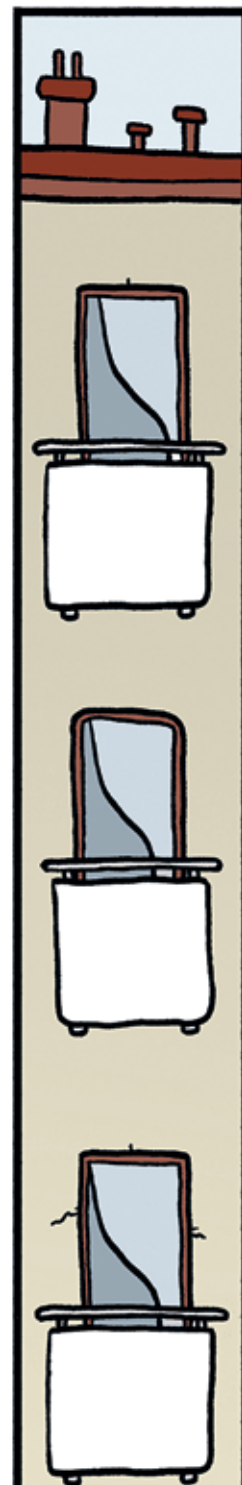
EN SPÄNNANDE NYHET SLUTLIGEN SocialPolitik och Fören-
ingen Socialpolitisk debatt som står bakom tidningsutgiv-
ningen har fått 916 000 kronor från Allmänna Arvsfonden
för projektet *Social Aktion* under 2012. Tillsammans med
Unga rörelsehindrade, Stiftelsen Gyllenkroken och Social-
arbetare för social aktion i Göteborg och Basta i Nykvarn
ska vi kunna vidareutbilda oss tillsammans i skrivande, re-
torik och IT. Något vi återkommer till under 2012.

Följ det och mycket annat i SocialPolitik.

Du vet: Prenumerera! Hjälp oss *värva* nya läsare/prenu-
meranter! Stöd en oberoende socialjournalistik.

Och ha en strålande fin vinter!

Maria Wallin

ZUT

Soheila Fors kollar färgsättningen med Zahra Shaban som dekorerar ett av barnrummen i det skyddade boendet.

Jag fattar inte

Ska polisen inte våga förhöra mördare?

När Soheila Fors reser till Malmö-operan för att föreläsa om hedersrelaterat våld står hon under polisbevakning. Veckan innan blev hon hotad till livet för att hon "förstör våra kvinnor".

Text: Maria Wallin

Bild: Elisabet Omsén

Det är detta det handlar om, manligt förtryck mot kvinnor och barn. Och *makt*, som det svenska samhället lägger sig alldeles platt inför, menar Soheila Fors.

– Skräcken för att verka intolerant och trångsynt gör att Sverige accepterar beteenden som är ytterst intoleranta och trångsynta.

Denna flathet kallar hon "en svensk förbannelse" som gör att Sverige bryter mot FN:s konvention om mänskliga rättigheter. Och gör hennes eget arbete så farligt.

Soheila Fors jobbar för kvinnors integration och mot hedersrelaterat våld över hela Sverige, med bas i Karlskoga. Och hon har fullt upp. Hon föreläser för politiker, poliser, studieförbund, kyrkor – "ja alla", dock mera sällan för socialtjänsten.

– Det skulle behövas.

Hemma i Karlskoga driver hon "världens första" tehus för enbart kvinnor och ett skyddat boende för hotade kvinnor och barn. Hon är också aktiv i kommunpolitiken som kristdemokrat. Hon blir ofta misstänkliggjord och inte sällan hotad för att hon "förstör" de kvinnor som hon försöker hjälpa.

– Några gånger har jag blivit kallad för israelisk spion men jag försöker stå emot hot och glåpord.

Att behöva kontakta polisen två gånger om dagen för att tala om var hon är och att bära larm är dock inget som går henne obemärkt förbi. Det är starka krafter hon utmanar.

– En kvinna, en flicka har alltid fel, säger Soheila Fors. Fel drömmar, fel klädval, fel pojkvän. Det är männen som bestämmer och definierar det som stämmer med manliga värderingar. När en flicka bryter mot traditio-

nen blir trycket mot henne oerhört starkt.

– Det är ingen slump att flickor med invandrarbakgrund "faller från balkonger", fortsätter hon. Hon menar att alla vet att det ibland anses "bättre" för en rebellisk flicka att bli "balkongflicka" för att hon då tar livet av sig själv. Då kan det klassas som en olycka och ingen bror, far eller släkting behöver hamna i fängelse.

För dom flesta kan det förefalla helt obegripligt att flickor mer eller mindre frivilligt begår självmord. Men hon har så starka band till sin familj att hon väljer att följa släktens krav framför samhällets, förklarar Soheila Fors. Trycket mot dem blir så starkt.

Hon lyssnade på Kaliber i Sveriges Radio den 30 oktober om hedersförtryck, där det hävdades att polisen var för få vid uttryckning i samband med "balkongflickor" för att effektivt kunna göra avspärningar och förhöra familjemedlemmar och vittnen. En

"Hur kan polisen acceptera att en pappa säger att dottern har trillat ut från tredje våningen när hon har skakat en matta!"

konsekvens, menar Soheila Fors av att man tolkar händelserna som "olyckor". Polisen berättade också om rädsan för att bli kallad rasist, om man ställer adekvata frågor.

– Men hur kan polisen bara acceptera att en pappa säger att dottern har trillat ut från tredje våningen när hon har skakat en matta, säger hon upprört. Jag fattar inte!

– Självklart måste polisen våga fråga om vi ska rädda människor från att bli mördade! Det handlar om att rädda liv. Det är bara att fråga – rakt på sak. Varför ska man vara rädd för att bli kallad rasist? Ska man inte våga ställa frågor till en misstänkt mördare!

DET BEHÖVS KVINNLIGA SAMMANHANG som kan ge flickor och kvinnor stöd och kunskap. Hjälp dem komma in i det svenska samhället under former som familjen kan tillåta. Männen har lättare för att acceptera en kvinnlig miljö.

Det var därför Soheila Fors i våras öppnade Tehuset i Nämndhusets lokaler i Karlskoga.

– Att bara kvinnor är välkomna är inget märkligt, det finns ju tehus bara för män på

”Det handlar inte om heder.

Det handlar om makt och herravälde. Och feghet hos karlarna.”

många platser. Här kan kvinnor träffas, prata, aktivera sig och få råd och stöd.

Bakom Tehuset ligger *Khatoon*, en ideell förening som arbetar med hjälpverksamhet för utsatta kvinnor och barn, främst i Sverige men även i Mellanöstern. Soheila Fors är ordförande.

– Många som kommer till Sverige är vana vid stort umgänge. Särskilt kvinnor från Mellanöstern och Nordafrika får inte gå ut på det sätt som svenska kvinnor gör. Hedersrestriktioner gör att de blir isolerade och aldrig lär sig språket och kulturen för att fullt ut kunna ta del av det svenska samhället.

Så var hennes egen verklighet när hon kom

till Sverige från kurdiska Iran för 17 år sedan. Hon skulle, tillsammans med sina två små barn, ansluta sig till sin man som anlant tidigare. Det visade sig att mannen träffat en annan. Soheila ville bryta upp, men vågade inte, hon kunde inte språket, och vart skulle hon ta vägen? Hon kände sig oändligt ensam

och olycklig, längtade efter gemenskap och systerskap. Kulturkrocken var total.

– Jag flyttade från en social tillhörighet till isolering, jag hade lämnat släkt och vänner hemma. Min man hade frihet att gå ut som han ville, men inte jag. Jag fick symtom som påminde om epilepsi och mediciner mot min

ANNONS

BALSAM är en bransch- och samverkansorganisation för idag tretton folkhögskolor som bedriver utbildningar av *Behandlingspedagoger*. Våra utbildningar anordnas såväl inom ramen för Sveriges folkhögskolor som inom ramen för Yrkehögskolan.

Behöver Ni kvalificerad yrkesutbildad behandlingspersonal?

Inom ramen för **BALSAM** har vi utbildat behandlingspedagoger i snart trettio år. Utbildningarna är idag eftergymnasiala och tvååriga och sker i mycket nära samarbete med branschen. Vi lägger stor vikt vid att undervisningen är kunskapsbaserad och att aktuell forskning och debatt följs. Flera av utbildningarna styrs av ledningsgrupper med stor representation från yrkesområdet.

Funderar Du på att utbilda Dig till Behandlingspedagog?

BALSAM tillämpar ett unikt antagningsförfarande där Din lämplighet för yrkesområdet sätts i fokus. Utöver krav på kompetens för eftergymnasiala studier genomgår Du bland annat intervjuer. Som studerande vid våra utbildningar har Du ett långtgående inflytande och vårt mål är Din utveckling styrd av de krav yrkesområdet ställer på Dig. Mer än en fjärdedel av utbildningstiden är arbetsplatsförlagd. Utbildningarna sker i nära kontakt med arbetslivet.

Kontakta oss via www.balsaminfo.org

depression. Men allt jag ville var att få prata med någon, att någon skulle lyssna.

Hon fick så småningom mod att bryta upp från sin man, och mötte släktens ogillande.

– Man betraktas som en dålig kvinna om man lämnar sin man. Det slår tillbaka på familjen. Männens heder vilar på hur kvinnorna uppför sig. Hon bär ansvaret för familjens heder, hon ska sköta hushållet, föda barn och rapportera allt till sin man.

Men Soheila Fors gick vidare, utbildade sig till undersköterska (som hon inte hinner jobba som), träffade en man vars efternamn hon bär och har två barn tillsammans med.

UNGEFÄR 90 KVINNOR BESÖKER regelbundet Tehuset. De flesta med rötter från Mellanöstern och Afrika men även Asien. På Tehuset hålls kurser i svenska, engelska och dataskunskap och inom kort i handarbete och körkortsteori. För de kvinnor som har en starkt traumatisk upplevelse bakom sig finns det snart möjlighet till stödsamtal med psykolog via tolk. Soheila Fors letar också läkare som vill arbeta ideellt på en läkarmottagning i anslutning till Tehuset och nyligen öppnade hon Saras hus med skyddat boende för invandrarkvinnor.

– Vid flera tillfällen har föreningen Khatoon fått hjälpa kvinnor som utsatts för hedersvåld att fly och bygga upp ett nytt liv på avstånd från förövarna. Jag känner till tio kvinnor här i Karlskoga som blivit misshandlade, våldtagna eller utsatta för hedersrelaterat

våld av sina män. En del blir inte trodda när de berättar. Jag har även sett kvinnor som blivit brända med strykjärn på kroppen där det inte syns, som ryggen. Också pojkar råkar illa ut, till exempel genom tvångsäktenskap under hot.

Att vandra runt i Tehusets lokaler är som att vara i en orientalisk inredningsaffär, bland vackra möbler och tyger. Här samsas aromaljus, starka färger, tunna tyger, glittriga kudlar, färglada teserviser och persiska mattor i vilsam och välkomnande harmoni. Gäster i Soheilas Tehus ska känna sig som hemma. Hon bjuder på kaffe och bullar medan hon berättar om sitt projekt.

– Mitt mål är inte att tjäna pengar eller göra karriär, utan att göra skillnad till det bättre.

Hon har fått ett mindre bidrag till hyran från kommunen och Studieförbundet samt en större summa från länsstyrelsen. Tehuset och Khatoon tar också emot gåvor från privatpersoner och företag. Men en stor del av kostnaderna drar Soheila in på egen hand, bland annat genom sina föreläsningar.

– Man måste jobba på både kort och lång sikt, anser hon. Det kortsiktiga arbetet innebär att urskilja vilka som utsätts för hedersvåld och att kunna stödja dem med samtal, polisanmälan och skyddsboende.

I ett något längre perspektiv tycker hon att hedersperspektivet bör ingå i till exempel föräldrautbildningen för par från dessa kulturer. Och att skola unga kvinnor – och

pojkar – till självständighet. Det riktigt långsiktiga arbetet innebär att påverka barnen.

– Hedersförtryck är ingen "raketvetenskap", säger Soheila Fors, inget hokus pokus. Det går att begripa.

– Men hedersvåldet försvinner inte för att vi blundar.

maria.wallin@socialpolitik.com
elisabet@omsen.nu

LÄS VIDARE:

<http://khatoon.se/>

<http://sverigesradio.se/kaliber> 2011-10-30
Balkongflickorna

81% av de utlandsfödda flickorna har minst en restriktion hemifrån
68% av flickorna med utlandsfödda föräldrar har minst en restriktion.

34% av flickor och pojkar med svensk bakgrund har någon restriktion

10% av utlandsfödda flickor, 3% utlandsfödda pojkar har fler än åtta restriktioner.

50% av flickorna med utländsk bakgrund får inte ha pojkvän.

20% av pojkarna med utländsk bakgrund får inte ha flickvän.

Källa: Utbildning på (o)lika villkor – om kön och etnisk bakgrund i grundskolan, Sara Högdin, Rapport i socialt arbete 120, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet 2007.

ANNONS

När mer måste till

VÄRLJUS FAMILJECENTRUM är en av landets ledande socialvårdsverksamheter för familjer med barn mellan 0-20 år. Vi har en utredningsavdelning, en behandlingsavdelning och ett mobilt team. Vi har lång erfarenhet av att utreda och behandla komplicerade familjeärenden som kräver mer omfattande och varierade insatser än vad en traditionell barnvårdsutredning eller behandling kan ge.

VI ERBJUDER:

- Omsorgsutredningar enligt BBIC-strukturen
- Skyddat boende i dygnsvård
- Krisomhändertagande
- Jourboende
- Personal med hög kompetens och lång erfarenhet
- Anknytnings- och samspelsutredningar, övningar och behandling
- Hemmaplanslösningar

Vi finns när
ni behöver
experthjälp!

LÄS MER PÅ WWW.VARLJUS.SE

Ingen ängel

Men samma strid för människovärde

Efter 20 år i den politiska hetluften har Helle Klein bytt arena. Från provocerande ung redaktör till trygg herde. Men det handlar inte om en ny karriär.

Text: Helena Bjerkelius

Bild: Lena Katarina Johansson

Från inflytelserik och väavlönad opinionsbildare på Aftonbladet till präst i Sofia församling i Stockholm. Vissa har blivit provocerade, andra undrat om hon är knäpp. Programledaren Olle Hägg på radions God morgon, världen! reagerade med: "Herregud du har haft två miljoner läsare – nu ska det sitta 20 i kyrkbänken."

– Nu är jag fattig och fri, säger Helle Klein och ser rätt förtjust ut.

Men näe, hon tycker inte att predikstolen är bättre än politiken även fast hon på Aftonbladet hade makt att formulera politik och sätta dagordningen i samhällsdebatten. Ger sig istället ut i ett litet lovtal om hur hon verkligen älskar det talade ordet. Tycker att det är underbart att känna när ordet "bääääär" i kyrkorummet. Då uppstår en helt fantastisk kommunikation med en lyssnade församling.

Och hon har inte känt att hon som nylig åsiktsproducent från tidningsvärlden behöver lägga band på sig när hon predikar.

– Jag har ju alltid varit i den där kyrkovärlden också, så jag vet mycket väl att det är två olika arenor. Jag tror faktiskt att alla vi som har hållit på med politik i grunden har respekt för att det finns olika åsikter. Jag har en enorm respekt för alla som ägnar sitt liv åt att vara förtroendevald. Om man så är kristdemokrat eller vänsterpartist spelar ingen roll, för mig är det något vackert att man ägnar sig åt demokratin. Sen vet alla att jag har mitt hjärta till vänster, men jag skulle aldrig för mitt liv göra partipolitik av evangeliet.

Högmässa söndagen efter alla helgons dag. Helle Klein lyfter sin högra arm som för att ge skjuts åt predikan. Efter en mörk samhällsbetraktelse som rymmer minnesförlust som ideologi, högerextremism, oron i Europas sköra demokratier skönjer hon att beho-

vet av ritualer ökar över alla religionsgränser.

Med kraft rör sig Helle Klein kring helgens tema: döden och våra döda med formuleringar som "i vår kärlek trotsar vi döden och destruktionsen" och "sorgen hjälper oss att minnas den älskade". Då gör solen en plötslig inbrytning i Sofia kyrka genom det annars så kompakta novembergråa.

På väg från Aftonbladet, där hon varit politisk chefredaktör sedan 2001, till kyrkan i fjol fick hon med sig kommentarer som att hon väl tänkte bli biskop eller domprost nu. Karriärlogiken dikterar att man bara kan byta en hög position mot en annan hög position, konstaterar Helle Klein med tillägg att särskilt de som befolkar medievärlden ofta tänker i positioner.

**"Det kan vara näringslivs-
direktörer, professorer eller
helt vanliga män med en sak
gemensamt: det hatiska,
sexistiska och förminskande."**

– Och då blir de där positionslösa lite svårare att hantera, säger hon med ett snabbt förbipasserande skratt en regnruskig förmiddag på sin favoritdel i hemstadsdelen Gröndal i Stockholm.

FÖRUTOM PRÄSTERSKAPET PÅ HALVTID driver hon Seglora smedja tillsammans med prästkollegan Ewa Lindqvist Hotz, en teologisk tankesmedja i gränslandet mellan religion och samhälle.

– Det är en gigantisk skillnad naturligtvis i status och position men det har ju aldrig varit någon uträkning att bli chefredaktör för positionen, utan jag har alltid drivits av värderingar och idéer. Och så har jag haft förmånen att få dessa enorma arenor och plattformar för att driva det jag tror på. Nu väljer jag andra arenor för det. Hjärtat måste finnas med – annars orkar jag inte.

Det var hjärtat som höll på att brista när hon återvände till Aftonbladet 2009 efter

att ha varit tjänstledig för att göra klart sin prästutbildning på Pastoralinstitutet i Uppsala. Återkomsten till tidningen blev en tid fylld av klivenhet och smärtande nacke och axlar.

– Å ena sidan tyckte jag att det var fantastiskt att få bli präst som jag hade längtat efter sedan jag var 15. Samtidigt älskade jag ju Aftonbladet som arbetsplats, hade alla mina vänner och kolleger där. Det var paradoxalt; alla var så glada för att jag var tillbaka så jag borde trivas men jag kände verkligen att det är slut nu. Jag har gjort det här och det är dags att göra något annat.

UNDER INTERVJUN ÄR DEBATTÖREN Helle Klein lätt att känna igen. Men det direkta och rappa tilltalet avtar nästan helt när hon kommer in på priset hon betalat för att vara en offentlig person. Armarna dras in, blicken vänds nedåt. Två fingrar markerar osynliga streck i luften när hon säger att hon inte riktigt kan analysera vad det är vissa går igång på hos henne. Det kan vara näringslivsdirektörer, professorer eller helt vanliga män med en sak gemensamt: det hatiska, sexistiska och förminskande.

– Jag kan se i dess förlängning en ännu svartare baksida – det väldiga kvinnohat som finns i högerextremismen idag. Om man ser på sådana hemska sajter som Flashback och andra högerextremistiska trådar på nätet, så är ju kvinnohatet minst lika starkt som hatet mot invandrare eller muslimer.

Hon har ett grundmurat självförtroende hemifrån byggt av kärlek och en, som hon säger, sorts självtillit. Men att ständigt bli uthängd med personangrepp och tvingas ta emot regelrätta hot har fått henne att tvivla på att det är värt det.

– Till slut måste man på något sätt välja. För jag vill inte bli hård och cynisk och det är lätt när man lever i den där väldiga offentligheten hela tiden där alla ska tycka och tänka om en som person. Det är ju inte så att bara för att man är ganska stark i sina åsikter så är man okänslig för påhopp, tvärtom.

Det värsta i den vägen under årens lopp tycker hon har varit att bli anklagad för antisemitism i Mellanösterndebatten.

– För mig med det judiska arvet är det det mest avskräckande man kan bli kallad. Det har gjort ont och är sånt som häftar i. Hur blir man av med det liksom? I längden tror jag att jag inte orkar stå i den absoluta offentligheten längre. Nu känns det faktiskt väldigt skönt att inte fronta, även om jag väl kommer att vara igenkänd många år till.

UNDER UPPVÄXTEN HADE HELLE Klein tre yrkesdrömmar: journalist, präst eller skådespelare. Hon ser ett släktskap mellan dem. Prästen och journalisten drivs av en nyfikenhet på människan och mötet med människor. Gudstjänsten är en sorts skådespeleri där tankar förmedlas och en idé eller tro gestaltas. Och så är det detta med ordet, viljan att formulera sig både skriftligt och muntligt som alltid funnits där.

När hon några och 20 tagit en teologie

kandidatexamen och var antagen till prästutbildningen i Lund blev det istället Örebro och Örebro-Kuriren. Hon hade varit med och startat "massa tidningar" i kyrkan och i SSU. Var ordförande i Broderskapsrörelsens ungdomsråd och en av upphovsmännen till dess tidning 800 grader där hon skrev ledare. De S-märkta tidningarna i A-pressen ville förnygra ledarsidorna och Helle Klein deltog i en ledarskribentskola för unga debattörer. Chefredaktören Lars Ilshammar på Örebro-Kuriren fick upp ögonen för henne och erbjudandet om jobb kom lägligt, delvis för att hon hade överengagerat sig i kyrkan och behövde en paus.

– I prästens roll är det ju verkligen att möta människor i olika ibland väldigt svåra livssituationer. Det kan vara äktenskapskriser,

livskriser, eller den svartaste sorg. Det kan också vara den fantastiska glädjen över att ha fått ett barn. Men det är när livet bränner till. Jag tyckte att jag som 22-åring behövde se mer av livet innan jag skulle kunna bli en god själavårdare, tänkte att jag kan ta något år på tidning. Sen blev det 20 år i den politiska journalistiken.

Örebro-Kuriren var fattig och under en period fick hon sluta. När dåvarande chefredaktören sökte sig till den akademiska världen vände sig redaktionen till Helle Klein och frågade om hon ville bli chefredaktör.

– Jag lyckades på något sätt redan från början och blev en rätt så känd debattör. Nerikes Allehanda hade ingen profil, och jag kom i Tvärsnytt och Radio Örebro. Det blev en stolthet på redaktionen att tidningen syntes och hördes i debatten. Folk fick upp ögonen för den där lilla tidningen. Ingenting har varit medvetet, det är nog mer att jag är sådan och att jag skriver texter som folk reagerar på.

BRÄNNANDE LOKALA FRÅGOR DÅ i början av 90-talet var vapenexport och dagisfrågor. Helle Klein drev också idépolitiska debatter om vart socialdemokratien skulle gå.

– Jag kom i konflikt med tidningsägarna. Mot slutet ägdes tidningen av lokala parti- och fackföreningsrörelsen och de klarade inte riktigt av att det här var en fri modern nyhetstidning som inte alltid gillade socialdemokraterna. Det var vår stora konflikt som gjorde att jag hoppade av allting sen.

– Jag tror aldrig att jag har varit styv i korset mot människor men i frågeställningar var det ganska svart och vitt på den tiden, och man drev på det här ganska frustande. Jag hade alltid väldigt starkt förtroende, vilket jag är förundrad över, på tidningen även bland äldre journalister. Men det var de här äldre herrarna som ägde tidningen som inte klarade av en 25-, 26-, 28-åring som är chefredaktör och tar ton. Till slut gick det inte, det var min integritet. Jag ville inte längre när de höll på och la sig i hur vi gjorde tidningen. Det blev en väldig clash.

Än idag kommer människor i Örebro fram till henne på gatan när hon besöker staden. Helle Klein tror att tacken springer ur att hon vågade ifrågasätta ett socialdemokratiskt ledarskikt av kommunalråd och fackföreningsfolk som behärskat stan under lång tid. Att det var bra både för samhällsklimatet och rörelsen även om hon själv inte hade det perspektivet då.

– Jag var nog bara lite ung och drev mina frågor. Något jag har burit med mig därifrån är att jag aldrig upplevt att varken detta att vara ung eller att vara kvinna är något problem på tidningar eller i journalistik. Men däremot i offentligheten är det oerhört provocerande för vissa män att man är kvinna. Det har varit så tydligt även på Aftonbladet med de enormt hårda mejl och brev och sånt man har fått av män som inte klarar av att man är en stark kvinna som tar ton i offentlig debatt.

Helle växte upp som ensam barn, hennes äldre halvsyskon hade flyttat hemifrån. Redan som liten satt hon med mamma och pappa, båda lärare, om kvällarna i soffan framför Rapport och Aktuellt och debatterade dagsaktuella händelser. Och hon älskade att leka ensam i sin låtsasvärld med låtsaskompisar.

– I efterhand har jag tänkt på att jag ju var lite ledare i det där gänget och ibland tror jag till och med att jag var fröken, att jag faktiskt undervisade. Det är möjligt att det var en övning i att argumentera. Så kan jag fortfarande vara. Om jag skriver någonting eller ska delta i en paneldebatt så kan jag övningsdebattera hemma för mig själv.

HON HAR HAFT KVINNLIGA FÖREBILDER i familjen. Mamman är en drivande person som ger uttryck för sin åsikt och mormodern var engagerad på kvinnosidan. Lusten till att debattera smittades hon av i föräldrahemmet och är kanske också ett släktdrag tror hon.

– Farfars syster hette Helena Klein och var väldigt aktiv i rösträttsrörelsen, kvinnorörelsen och fredsrörelsen i början på 1900-talet. Hon kände Elin Wägner och alla de där. När jag läser om henne och hennes sätt att vara, en ganska bestämd debattör men samtidigt med lite humor, då känner jag igen mig.

Under det flammande 70-talet gick tonårningen Helle Klein inte bara med i SSU utan även i Svenska kyrkans ungdomsrörelse. Hemma betraktades kyrkan som något för-

legat, en överhet.

– Med politiken följde jag föräldrarna eller i alla fall min mor som har arbetarbakgrund, och om religionen brukar jag skämtsamt säga att det nog var mitt föräldraproor.

”... hela poängen med den kristna tron är att man är i världen. Det är inte att dra sig undan, inte att försöka bli ängel utan att försöka bli mer människa.”

För mig blev religionen ytterligare en dimension av engagemanget för min nästa. Om jag hemifrån hade världen, politiken och samhällskampen så blev det också en existentiell dimension till det med etiken och kärleken till nästan. Även när jag hållit på med den politiska journalistiken så har jag varit i de här två spåren.

Hon tycker sig stå i ett slags progressiv KG Hammar-teologi med fast förankring i samtiden och samhället.

– Jag är ju uppvuxen i Lund där det är så tydligt att hela poängen med den kristna tron är att man är i världen. Det är inte att dra sig undan, inte att försöka bli äng-

el utan det är att försöka bli mer människa. Det finns till och med en kyrkofader på 300-talet som heter Irenaeus som pratar om att frälsning är att bli människa.

Hennes teman och ämnen som journalist tycker hon är desamma som präst. Eller med Helle Kleins egna ord: ”det är ju inte så att jag varit kristen på söndag och sosse på måndag”. Människovärdet och det som hotar och kränker människovärdet är det hon ständigt återkommer till.

EFTER AFTONBLADET HAR HON gått med i en liten broderskapsgrupp som heter Hjärta (Broderskapsrörelsen har bytt namn till Socialdemokrater för Tro och Solidaritet). Men frågan om hon ser en framtid som politiker får inget entydigt svar. Å ena sidan vill hon inte säga aldrig eftersom utmaningar slängts över henne hittills i livet. Å den andra har hon sett alla baksidor och den utsatthet det är att vara politiker, så det är inget hon går och trångtar efter. Å tredje sidan finns plikt-känslan där, den som uppfordrande manar: ”nu får du väl ta ansvar för alla saker du har drivit i opinion”.

– Just nu tycker jag att det är så oerhört roligt och spännande att få röra mig i den här skärningspunkten mellan religion och samhälle på ett mycket mer basalt plan. Men jag tror kanske att... ja vi får väl se. Min tredje dröm var ju skådespeleri så det kanske...
helenabjerkelius@hotmail.com

ANNONS

Först kläcktes idén att **dokumentera** över internet

sedan föddes vår nya produktidé:

**kvalitetssäkra journal,
dokument och uppföljning**

Våra över 120 nöjda kunder finns inom

**HVB, LSS, familjehem, IFO,
personlig assistans, äldreomsorg**

www.isoxxhvb.se

Nectar Systems AB, 0451-89300

Med barnet i fokus

Utredning • Behandling • Akut placering

Målsättningen med en behandlingsplacering på FAM-huset är att skapa förutsättningar för föräldrarna att själva kunna ta hand om sitt barn och sin livssituation.

Vid utredningar arbetar FAM-huset efter BBIC, Barns Behov I Centrum. Barnet placeras i mitten - och runt omkring finns de faktorer som påverkar barnets välbefinnande och möjligheter att utvecklas. Med barnet i fokus tar vi därför emot hela eller delar av familjen.

Välkommen att ta en kontakt med oss!

Tel: 033 - 21 01 62 • Fax: 033 - 21 01 63

E-post: fam-huset@fralsningsarmen.se

FAM huset • Hagvägen 11 • 513 32 FRISTAD

www.fam-huset.se

Från andra sidan längtan

*Ett projekt, ett liv,
en vänskap*

Vägen till vuxenliv blev olika för Cizzi och Jacqueline. För den ena sjukdom och en slocknad livsvilja. För den andra ett gryende konstnärsskap. Den ena framför kameran. Den andra bakom.

Text: Cizzi & Jacqueline Hellman

Bild: Jacqueline Hellman

CIZZI: Jag har alltid drömt om att vara som en fågel, fri och inga bråk. Bara flyga i friheten.

Jag blev inlagd för att jag vägde för lite. Det var det enda som de kunde bevisa genom vägen. Men att jag ville dö kunde ingen se eller förstå.

JACQUELINE: Jag började fotografera med förhoppningen att jag skulle kunna rädda Cizzi. Jag tänkte att mitt hårda arbete genast skulle få en stärkande effekt och att jag skulle hjälpa både Cizzi och alla andra som mår dåligt. Tillfrisknandet skulle gå av sig självt.

CIZZI: När jag i början sa att jag inte ville leva längre så trodde jag att jag var på boten men det har visat sig att de var så svaga tankar. Nu är det mer allvar och jag har inga spärrar, inga hinder som stoppar mig om jag får chansen att ta mitt liv. Nu känner jag att själen har lämnat mig och det är bara en zombie som går runt, en kropp utan själ.

Man kunde falla så himla mycket mer än vad jag trodde. Hade aldrig kunnat föreställa mig att man kunde må såhär dåligt.

JACQUELINE: När jag inte nådde mina mål slog verkligheten klorna i mig. Det spelade ingen roll hur många brev jag skrev eller hur ofta jag försökte locka med berättelser om hur bra livet kan vara. Jag kunde inte hjälpa henne. Det enda jag fick var bilder. Så började berättelsen om Cizzi. En berättelse om samhällsideal, tvångsvård och längtan. En skildring om inte bara henne, utan också om vänskap. Vår vänskap.

CIZZI: Två gånger var de och hälsade på mig. Två gånger på två år.

Jag önskar att någon kunde krama mig och säga att allt kommer att bli bra. Att jag kommer kunna leva som en 22 åring ska göra.

JACQUELINE: Jag är tvungen att fotografera för att minnas, för att förstå, för att visa på att jag har levt. Jag vill fotografera min samtid, för att få fram det som annars inte syns. Mina bilder är tagna av någon som söker och vill så mycket, men egentligen är det inte mer än så. Kameran är i stunder min högra arm, ibland är det bara en kamera.

CIZZI: Förväntan för mig är döden. Jag längtar efter den och jag har en förväntan om att den kommer att vara så skön. Ligga i en grav, inte kunna känna eller tänka. Bara vara.

JACQUELINE: Jag kom direkt från gymnasiet och hade ingen relation med fotovärld.

Cizzi: Hade aldrig kunnat föreställa mig att man kunde må såhär dåligt.

den. De senaste tre åren har jag lärt mig allt, och det viktigaste har varit mötena med människor som har tagit mig framåt, en personlig resa som bara har börjat.

”Det enda jag fick var bilder”

När Cizzi blev sjuk hoppades Jacqueline kunna hjälpa genom att följa henne i vardagen med sin kamera. Det blev en berättelse om självskador, tvångsvård och vänskap.

Text: Anna Fredriksson

Bild: Jaqueline Hellman

Frågan kan inte vänta: Hur mår Cizzi i dag? Efter att ha sett utställningen *Från Andra Si-*

dan Längtan på Fotografiska i Stockholm i våras har jag burit den med mig.

– Hon mår lite sämre just nu, men bättre jämfört med för två år sedan, säger Jacqueline Hellmann. Då när bilderna i utställningen togs.

Både Jacqueline och Cizzi vet att bakslag kommer att komma. Speciellt efter den långa vårdtiden på sex år. Cizzi måste få in rutiner igen, som att gå och handla, laga mat och andra vardagssaker som hon inte gjort när hon varit i sjukhusets isolerade värld. I dag bor hon till största delen i egen lägenhet och har två personliga assistenter till sin hjälp.

JACQUELINE OCH CIZZI GICK I SAMMA KLASS i högstadiet. De blev nära vänner direkt.

– Vi gick i 9:an när hon plötsligt hade skurit sig. Det var första tecknet jag såg på att hon mädde dåligt. Jag frågade henne om det inte hade gjort ont.

Cizzi svarade att jämfört med smärtan inombords gjorde det inte ont. Det kanske kan få människor att förstå vad självskador handlar om. Att den yttre smärtan under en stund ersätter den inre, reflekterar Jacqueline.

– Jag började gymnasiet och Cizzi las in

Cizzi mår lite bättre i dag än när bilderna togs, men ärren finns alltid kvar.

Jaqueline Hellman. Bild: Pär Kihlberg

på BUP, Barn- och ungdomspsykiatri.

Hon skulle bara vara där en kort period men blev kvar.

Jacqueline gick ut gymnasiet och Cizzi hade flyttat till vuxenpsyki.

För Jacqueline blev fotograferandet ett sätt att hantera situationen och vänskapen med Cizzi.

– Det var ett sätt för oss att mötas, trots att jag inte helt kan förstå hennes tankar. Projektet blev någonting som vi hade tillsam-

”På många sätt tycker jag att hon är friskare än andra.”

mans, med det gemensamma målet att berätta hennes historia och skildra vår vänskap.

Det var hösten 2008 som hon frågade Cizzi om det var okej att följa henne i vardagen.

– Hon var väldigt nedgången då och det var mest som att det inte spelade någon roll. Men så småningom blev det betydelsefullt för henne.

Jacqueline ville berätta om Cizzis erfarenheter, som hon menar delas av många

andra unga. Hon hoppades kunna hjälpa Cizzi som kände sig missförstådd och ville synas för den hon var.

– Med hjälp av bilder försöker jag få henne att se sig själv genom mina ögon. Att hon är vacker, och en fantastisk vän. Något helt annat än hennes egna självdestruktiva tankar.

NÄR CIZZI TOGS IN I PSYKIATRIN upplevde Jacqueline att hela Cizzis livsstil förändrades. Vården blev hennes familj.

– Kanske är man ganska rädd för att komma ut igen. Den som skär sig och har åtsrörningar står högt i rang inom psykiatri. Att vara inlagd är inte det bästa sättet att hantera ungas självskadebeteende.

Bilderna har gett Cizzi perspektiv på sin sjukdom. Till Jacqueline har hon sagt: ”När jag låg på avdelning 14 tyckte jag att jag var tjock – men det ser jag nu att jag inte var.” Då vägde hon 39 kilo. Bilderna gav distans till de sjuka tankarna.

Du ville hjälpa henne att bli frisk?

– På många sätt tycker jag att hon är friskare än andra. Hennes sätt att reagera på det bemötande hon fått är adekvat. Den som

I dag bor Cizzi i egen lägenhet och har hjälp av två personliga assistenter.

Jacqueline vill göra en fotobok om Cizzi, kanske film. Följ upp hur det går.

klaras sig genom det utan att reagera negativt kan man ju undra över.

Deras vänskap är stark. Det hoppas Jacqueline bidrar till att Cizzi mår bättre. Relationer är viktiga, obetalbara har Cizzi sagt.

Vad har då projektet gett Jacqueline?

– Jag håller på med något jag verkligen tror på. Förut var jag frustrerad över hur jag uppfattade vården. Nu är jag frustrerad över att projektet kan nekas utställningsplats eller stipendium. Om mitt projekt kan rädda en eller två, då är det ju viktigt.

Jacqueline har upplevt en viss rädsla hos somliga att utställningen skulle uppmuntra eller romantisera självskadebeteende.

– Men detta är verkligheten för många unga. Föräldrar och lärare möter självskadebeteende och står nog många gånger handfallna. Vi visar det här på ett helt nytt sätt, med Cizzis egna ord som en stor del i utställningen.

OM SIG SJÄLV BERÄTTAR JACQUELINE Hellmann, att hon till största delen är uppväxt på landet söder om Kalmar med mamma, två syskon och djur. Är nu 22 år, bor i Malmö – i porten intill den lägenhet där verklighetens Lilja var instängd det som blev filmen i Lilja 4-ever. Men hon har även "ett andra hem" i Malmö som drivs ideellt av ungdomar: Glassfabriken på en tvärgata från Möllan.

Jacqueline gick fotolinjen på folkhögskola i Svalöv. Tog jobb som skolfotograf fem veckor i höst, men det blev två.

– Jag blev uttråkad och kände stress hela tiden. Målet är att leva som fotograf. För mig går jobb och liv hand i hand.

Thomas H Johnsson, fotograf, är hennes förebild och mentor. Han hjälpte henne att sätta ihop utställningen på Fotografiska.

Planer inför framtiden: Utställningen ska bli en fotobok, kanske film. På Dunkers i Helsingborg kan man även visa rörliga bilder. Hon tänker filma Cizzi med sin iPhone och visa på Dunkers. Hon hoppas projektet ska växa vidare, kanske följas upp om tio år – som triologin *Dom kallar oss mods*.

Hon har en samtidsskildring på gång, också om ungdomar, men det är "en helt annan grej". Hon vill föreläsa för gymnasieklasser.

– Jag som är ung kanske kan inspirera dem att berätta historier ur sitt liv.

ordomening@hotmail.com

jacqueline.m.hellmann@gmail.com

LÄS VIDARE

www.fotografibloggen.se

Från Andra Sidan Längtan av Jacqueline Hellman visades på Fotografiska Museet i Stockholm 31 maj – 21 augusti 2011.

Visas på Scandinavian Photo vid Värnhem i Malmö 12 januari – 2 februari 2012 och på Dunkers i Helsingborg också under 2012. Finns på Facebook.

Kan bokas på 0734 48 68 50 eller jacqueline.m.hellmann@gmail.com

Vi lever allt längre

De senaste tio åren har medellivslängden ökat med drygt två år för män och 1,5 år för kvinnor. 2010 var den 83,5 år för kvinnor och 79,5 år för män.

Främst bidrar minskad dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar bland äldre.

Personer med eftergymnasial utbildning har drygt fem år högre medellivslängd än personer med enbart förgymnasial utbildning. Skillnaderna mellan olika utbildningsgrupper har ökat något under 2000-talet för såväl kvinnor som män.

8 av 10 blir föräldrar

Social bakgrund påverkar när vi blir föräldrar. Det beror bl a på att barn till högutbildade själva läser vidare och därför blir föräldrar senare i livet.

Mycket av effekten av social bakgrund kvarstår dock även om vi tar hänsyn till individens egen utbildning.

I Sverige blir 80% någon gång i livet föräldrar.

Allt fler barn i skolan

I dag är 90% av världens barn inskrivna i skolan. Flest barn som inte går i skolan finns i Afrika söder om Sahara. Samtidigt är det där andelen skolbarn ökat mest.

FN har som mål att alla barn ska få möjlighet att gå i skolan senast år 2015.

Segregation i siffror

I stadsdelar där mer än 65% har utländsk bakgrund mot cirka 19% i riket var andelen förvärvsarbetande 2008–2009 drygt 50% jämfört med cirka 75% för hela landet.

Den genomsnittliga disponibla inkomsten är 30% lägre jämfört med riket i helhet, bidragsberoendet mer än dubbelt så stort, ohälsotalen mer än 30% högre.

Brottsligheten är dock högre i storstädernas centrala delar. 2010 anmäldes t ex 473 brott per 1 000 invånare på Norrmalm i Stockholm och 448 i Centrum, Göteborg.

INBJUDAN

Socialtjänstforum

- ett möte mellan forskning och socialtjänst

Konferens 17-18 april 2012

Socialtjänstlagen då, nu och i framtiden

Socialtjänstforum inbjuder socialarbetare, politiker och forskare till en dialog kring socialtjänstlagen. Årets tema är en analys av Socialtjänstlagen som trädde i kraft 1 januari 1982. Olika förändringar har genomförts men hur anpassad är lagen till dagens samhälle?

Konferensens syfte är att söka stärka en dialog mellan teori och praktik - att både ge dem som dagligen arbetar inom socialtjänsten möjlighet att ta del av aktuella forskningsresultat och att ge forskare synpunkter på forskningsresultat och deras praktiska användbarhet.

Tid: 17-18 april 2012

Plats: Elite Park Avenue Hotel, Göteborg

För information, program och anmälan:

www.fas.se/socialtjanstforum

Välkomna!

Forskningsrådet för
Arbetsliv och
Socialvetenskap

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Centralförbundet för Socialt Arbete

"När en familjemedlem mår psykiskt dåligt behöver ofta hela familjen hjälp och stöd".

Sofiaängen är en psykoterapeutisk dagverksamhet på Södermalm i Stockholm. Vi vänder oss till ungdomar mellan fjorton och tjugo år med psykiska och sociala problem, psykiatriska och neuropsykiatriska diagnoser. Ungdomen får individuell psykoterapi två gånger per vecka och familjeterapi en gång per vecka.

Skola och behandling

Sofiaängens friskola bedriver en individuellt anpassad undervisning på grundskole- och gymnasienivå. Skolundervisningen bedrivs i kombination med Sofiaängens behandlingsprogram och i vissa fall med riktade stödinsatser. I samarbete med med Boa Mellanvård kan vi dessutom erbjuda tonåringen boende - antingen i kollektiv på Södermalm eller också i egen träningslägenhet.

Sofiaängen är en HVB-enhet med tillstånd av Länsstyrelsen. Alla våra behandlare har steg 1-utbildning. Flera är legitimerade psykoterapeuter.

För mer information, besök www.sofiaangen.se eller ring 08-428 86 50 och prata med Henrik Lennartsson, verksamhets chef, eller Cecilia Strömberg, som är rektor.

Sofiaängen
BEHANDLING & SKOLA

SocialPolitik digitalt:

www.socialpolitik.com

www.facebook.com/TidskriftenSocialPolitik

Droger öpp

*Oslo – den lilla huvudstaden med
det stora ständigt närvarande problemet*

et överallt

**Dubbelmoral eller människovärde?
Här syns missbruk och oljerikedomar
sida vid sida. Du kan få världens dyraste
Big Mac eller en ren spruta. Mitt i stan.**

Text: Mira Hjort

Bild: Joanna Karlsson

Hon är blond med shoppingkassar i händerna och tonårsfinnar i pannan och ler förläget.

– Vad behöver du? Saltvatten? frågar Arild Knutsen lågmält och fingrar på de många facken i sin väska.

- Ja.
- Filter?
- Ja.
- Syra?
- Bara ge mig allt.

Den unga kvinnan som stannat till utanför en av Oslos otaliga 7-elevenbutiker är sprutnarkoman. Bölderna i pannan är vid närmare anblick inte alls tonårsfinnar, utan de karaktäristiska utslag den som regelbundet injicerar heroin i sitt blod ofta får. Det var bara några kvarter härifrån som en bomb den 22 juli detonerade i hjärtat av demokratin och välfärdsstaten Norge. Fortfarande är området avspärrat och fönster ersatta av plywoodskivor. Utanför Domkyrkan ligger blommor kvar till minne av de 77 som dog i terrordåden. Och fortfarande dör varje år 70-80 personer i Oslo av överdoser.

ARILD KNUlsen ÄR ORDFÖRANDE i Föreningen för human narkotikapolitik, en brukarförening som företräder narkomaners intressen och vill ha en mer liberal narkotikapolitik. Han ger den unga kvinnan saltlösning i ampuller, engångsfilter till sprutan och askorbinsyra att lösa upp heroinet med så att det går att injicera. I Norge går det inte att köpa askorbinsyra i livsmedelsaffärerna. I stället använder heroinisterna citronsyra som ger större skador på kroppen.

Arild Knutsen tar med mig bort mot Oslos mest utbredda missbruksmiljö, nedre delen av huvudgatan Karl Johan och prostitutionsstråket Skippergata. En glad och stilig klädd man i 20-årsåldern skryter om sina dyra solglasögon och får en bit rökpapper i handen. Arild försöker uppmuntra missbrukarna att gå över till rökheroin eftersom det är mindre skadligt än att injicera. Han känner de flesta här och bär alltid samma stickade cardigan i blått och grått, även när han syns i tv och tidningar. Det är bra om han är lätt att se på håll.

– Folk tror att jag använder samma tröja hela tiden men jag har flera likadana, säger han och skrattar.

Vid övergångsstället där Karl Johan och Skippergata möts dyker fler och fler narkomaner upp. Snart är de runt tjugo stycken. En del ser slitna ut, andra smälter in bra i

Droger och hemlöshet går hand i hand även i Oslo.

Arild från Föreningen för

shoppingmiljön tills de saktar ner och avslöjar sig. En kille som inte ser ut att vara äldre än sexton cirkulerar och frågar om någon har amfetamin att sälja. En man i 50-årsåldern går på metadon, har inte tagit heroin på ett år och jobbar som vaktmästare tre dagar i veckan.

– Men benson som jag får av läkare är jag fortfarande beroende av. Den är svårare att sluta med än heroinet, säger han och verkar ha kommit dit för att få prata av sig.

Några meter bort står fem poliser och diskuterar med en äldre man.

– Polisen är lite lugnare när jag är här, för de vet att jag håller ögonen på dem, säger Arild Knutsen.

EGENTLIGEN ÄR DET INTE LAGLIGT att dela ut hjälpmedel så här och det är inte meningen att Föreningen för human narkotikapolitik ska använda sitt statliga bidrag till den här typen av verksamhet. Men efter att polisen grep Arild Knutsen förra året ställde han till med liv i media och nu låter de honom hål-

las. Det han gör är heller inte särskilt kontroversiellt i Oslo. Sprutor är en receptfri vara i Norge till skillnad från i Sverige, och sedan 1988 delar kommunen ut rena sprutor till narkomaner. 6 000 varje dag, två miljoner om året. För sju år sedan infördes också något som gör det möjligt att injicera heroin lagligt på en plats i Oslo. I sprutrummet tillåts registrerade heroinister att under överinseende av sjukvårdspersonal injicera sin drog, och den som är på väg dit med en brukardos kan inte gripas av polis. (Läs om sprutrummet i SocialPolitik nr 3/2008.)

Det var på 1960-talet som de öppna narkotikamiljöerna föddes i Oslo. Då var det hasch som gällde och missbrukarna höll till i Slottsparken vid andra änden av Karl Johan.

Från Slottsparken har det som i Norge kallas "drogmiljön" rört sig nedåt och på senare år etablerat sig runt centralstationen. Drogerna är andra. Heroinet nådde Norden och Oslo på 1980-talet och under 1990-talet exploderade problemen.

De dödliga överdoserna ökade stadigt och

human narkotikapolitik delar ut rena verktyg.

Många narkomaner söker sig till kvarteren runt Karl Johan och Skippergata.

nådde sin topp år 2000 då 131 personer dog. Sedan dess har siffran sjunkit och ligger nu på en relativt stabil nivå kring 70-80 årliga fall. Minskningen tros till stor del bero på att fler har fått tillgång till substitutionsbehandling med metadon eller buprenorfin.

Han började med alkohol när han var 12, hasch när han var 13, amfetamin när han var 17, rökheroïn vid 20 och tog jungfrusilen vid 21.

Men Norge är fortfarande ett av de länder i Europa med flest dödliga överdoser i förhållande till invånarantal. En av förklaringarna är den ovanligt starka injektionskulturen. Medan det i exempelvis Nederländerna är vanligare att röka än injicera heroïn, är

det få som röker i Norge.

Oslos socialborgarråd Anniken Hauglie (Høyre) har ytterligare en förklaring till de höga dödstalen.

– I många andra länder är allmäntillståndet sämre för missbrukarna. De dör oftare av andra saker än själva överdosen. I Norge lever de längre och hinner dö av överdoser innan de dör av något annat.

“Ursäkta mig... Har du några kronor till en narkoman. Tusen tack. Hälsningar Vegard.” Han sitter på gångbron mellan buss-terminalen och centralstationen med den handskrivna kartongbiten framför sig.

DET ÄR FÖRMODLIGEN HÄRIFRÅN som du ser Oslo för första gången om du kommer hit med buss. Strax bortanför stationsområdet klättrar stadens senaste arkitektoniska stolthet Operahuset ner i Oslofjorden. Vegard har suttit och tiggat på den här bron i 12 år. Det är bästa platsen i hela stan och ingen vågar bråka med honom om den, säger han. Han är beroende av heroïn och alkohol och tig-

ger för att finansiera sitt missbruk.

I dag har han besök av sin kamrat Simon, som också missbrukat droger men just nu är under substitutionsbehandling. Han är mer pratglad än Vegard som har svår abstinens. De kallar det för heroïnsjuka när man inte får tillräckligt av drogen, och Simon vill förklara varför Vegard är så mycket heroïnsjuk.

– Han lever inte på att göra inbrott och råna människor längre. Det är en viktig skillnad. Han sitter hellre här och tigger för att få sitt heroïn.

En välklädd äldre dam stannar till och lägger några mynt i Vegards Deli De Luca-kopp som står bredvid kartongbiten. Han är nog med att tacka alla som ger honom pengar.

– Tänk att vi har ryckt väskan av härliga damer som hon, jag och Vegard. Då är man bra desperat. Men nu vill vi inte det längre, säger Simon.

VEGARD VÄXTE UPP MED EN MAMMA som drack för mycket. Han började själv med alkohol när han var 12, hasch när han var 13

och amfetamin när han var 17. Jungfrusilen heroin tog han när han var 21 efter ett år med rökheroin. Då hade han redan hunnit sitta i fängelse. I dag är han 37 år och har haft lika många allvarliga överdoser. Den senaste var för en vecka sedan.

– Det var i sprutrummet. Då hade jag fått tag i något jävligt bra heroin. Och så satte jag hela halvgrammet. De hittade mig sittandes på en stol, helt lila i ansiktet. Då stängde de hela sprutrummet. De gör det när det är överdoser. De intuberade mig så att jag skulle börja andas och kom med motgift. Och så öppnade jag ögonen.

Vegard skrattar åt sin berättelse. Men han är irriterad. I dag har han fått brev hem om att han är avstängd från sprutrummet. Det kan man bli om man bryter mot reglerna och till exempel använder våld eller försöker sälja droger där inne. Han vill inte säga vad han har gjort, men muttrar något om att han blev lurad att köpa något som inte var heroin. Han kliar sig i hårbotten och säger att det är dags att duscha.

– Jag försöker att duscha två-tre gånger i veckan. Men det är inte direkt något du prioriterar.

Vegard låtsas som om han är hemlös när han tigger för att få mer pengar men egentligen bor han i sin fästmörs lägenhet på St.Hanshaugen i västra Oslo. De träffades på ett boende för narkomaner och har varit förlovade i sju år. De har inte råd att gifta sig.

– Det är dyrt vet du. Min pappa är miljonär men han vill inte betala.

De flesta av väktarna i området bryr sig inte om att Vegard sitter på bron och tigger. Han plockar nitiskt upp varje kastad fimp och tror att det är därför han fått sitta där i så många år. Det är viktigt för honom att det inte ser stökigt ut. En polis stannar till och småpratar.

– Hon är riktigt trevlig. Men de är ju skitstövlar som gör allt för att ta dina droger. Har jag på mig en dos försöker jag säga att jag ska till sprutrummet.

En av Vegards langare går förbi. De bestämmer att de ska höras i morgon.

DET KAN LÅTA SOM EN ÖVERDRIFT, men faktum är att det i många år varit svårt att röra sig i centrala Oslo utan att bli erbjuden droger eller plötsligt se någon injicera på öppen gata. Området runt Oslos centralstation och bussterminalen har varit en plats där missbrukare mer eller mindre öppet har kunnat köpa, sälja och använda droger. Nu ska det bli ändring på det.

Nedanför trapporna utanför centralstationen står en ständigt bemannad polisbuss från klockan 10 på morgonen till 22 på kvällen. Den har varit där sedan i juni, då polisen i samarbete med kommunen och några hjälporganisationer iscensatte ännu en aktion för att splittra upp drogmiljön. Vid trapporna mot Jernbanetorget har två poliser just hindrat en narkotikaaffär och står och tar uppgifter av köpare och säljare.

På det ökända *Plata* vid sidan av statio-

Vegard har tiggat på gångbron i 12 år.

Arild Knutsen i sin välkända jacka.

En rullad cigarett på tobak eller annat?

nen finns inte längre någon stor grupp narkomaner. De har till stor del flyttat till Skippergata bara ett stenkast bort. Men de är också mer utspridda över staden. De återkommande polisaktionerna har haft många kritiker, som menar att man jagar narkomanerna utan att erbjuda dem ett vettigt alternativ och att det är bättre om de är samlade på ett ställe.

– När de hela tiden måste vara rädda för att polisen ska komma så slarvar de med injektionerna och sätter inte sina sprutor lika säkert. Det ökar risken för överdoser och infektioner. När de stod på Plata behövde inte övriga Oslobor gå bland dem. Nu är de på alla centrala gator och i bostadsområdena. Plata beskylls ofta för att vara rekryterande för ungdomar. Men du drar dig mer för att gå fram till 50 tunga sprutnarkomaner som står skilda från resten av samhället och fråga om hasch, än du gör om de står två och två lite här och där, säger Arild Knutsen.

Oslopolisen har i långa perioder gjort det som Arild Knutsen önskar – inte gripit in. Nu studerar man andra europeiska städer som lyckats få bukt med öppna drogmiljöer.

Anlaug Lia är informationschef på Rusmiddeletaten, som är kommunens avdelning för drogfrågor. Hon menar att Oslo har öppna drogmiljöer för att man har tillåtit dem att utveckla sig.

– Det handlar varken om brist på insatser eller pengar. Det finns inte många fler drogmissbrukare i Oslo än i andra städer, men det som är väldigt typiskt är att de är otroligt synliga. Och att de har fått lov att vara otroligt synliga, säger Anlaug Lia.

SOCIALBORGARRÅDET ANNIKEN HAUGLIE är politiskt ansvarig för drogproblemen i Oslo kommun. Hon står bakom polisaktionen och förstår att polisen haft svårt att veta hur de ska hantera situationen.

– Varje gång de har försökt att återopla lag och ordning i det området, så har politiker och andra stämt upp och sagt att polisen jagar drogmissbrukare. Och när till och med politiker ber polisen att sluta återopla lag och ordning, då förstår jag att det är krävande att vara polis.

– Men polisen är också ganska pragmatisk. De kunde ju ha bötlagt eller arresterat de som är i området, men de låter det hellre vara, säger Anniken Hauglie.

Hon representerar det konservativa partiet Høyre. I deras partiprogram står att de är för en restriktiv narkotikapolitik och mot sprutrummet och det förslag om medicinsk heroinbehandling som en statlig utredning, ledd av statsministerns far Thorvald Stoltenberg, har presenterat.

MEN SKILLNADEN MELLAN Anniken Hauglie och hennes politiska motsvarighet i Stockholm är milsvid. Medan Stockholmsmoderaterna varit starka motståndare till att starta sprutbytesprogram, är Hauglie positiv till såväl sprututdelningen som att ordna ett sätt att dela ut askorbinsyra. Hon ser också gär-

na att fler går från att injicera till att röka. Sedan i somras pågår ett försöksprojekt med utdelning av rökmaterial.

– Vi ser att det kan vara viktigt för att förebygga överdoser och smitta. Det bästa hade varit om man inte hade behövt göra de här sakerna, men om du ändå ska använda heroin så är det bättre att du röker det. Varje spruta vi kan få bort är bra.

Norsk och svensk narkotikapolitik gick länge sida vid sida, kantade av ledord som *noll tolerans* och ett *narkotikafritt samhälle*. Men något hände i Norge när man började dela ut sprutor för 23 år sedan. I dag finns även ett program för substitutionsbehandling som är mer utbyggt än det är i Sverige.

– Det är svårt att veta varför Norge och Sverige har utvecklat sig olika, säger forskaren Astrid Skretting vid SIRUS, Statens Institut för drogforskning.

– I Norge har hållningen allt mer blivit att man måste hjälpa så mycket det går i stället för att kriminalisera. Man har satsat offensivt på skadereduktion, medan Sverige knappt delar ut sprutor i dag.

SKADEREDUKTION ÄR PRECIS SOM det låter – fokus på att reducera skador av missbruk utan krav på drogfrihet. Utdelning av sprutor är en sådan åtgärd. Sprutrummet en annan.

I svensk narkotikapolitik är skadereduktion fortfarande kontroversiellt. Och för en svensk som möter missbrukarna på Oslos gator kan det kanske se ut som att den norska

inställningen inte fungerar. Men också Sverige ligger över det europeiska genomsnittet på narkotikarelaterade dödsfall och har haft problem med hiv-spridning bland sprutnarkomaner.

Anlaug Lia på Rusmiddeletaten vänder sig starkt mot att dra kopplingar mellan problemen i Norge och den mer pragmatiska drogpolitiken.

– Det är en kortslutning att tro att det har med varandra att göra, anser Anlaug Lia.

”... om du ändå ska använda heroin så är det bättre att du röker det. Varje spruta vi kan få bort är bra.”

– Jag tror att vi behöver ännu mer av den här lite dubbelmoraliska politiken. Jag tror att den är nödvändig, jag tror att den har räddat liv och jag tror att den i liten grad har fört till att någon har börjat använda droger, säger hon.

Har det då blivit bättre i Oslo? Sett till dödliga överdoser är de färre nu än under 90-talet. Antalet överdoser totalt har minskat, och det är också färre injektionsmissbrukare i dag. Enligt Anlaug Lia beror det på två saker: ökad substitutionsbehandling och att det går trender också i injektionsmissbruk. Det är helt enkelt inte lika många som har haft lust att börja.

– Vi ser också att den allmänna hälsan hos

injektionsmissbrukarna är mycket, mycket bättre. Det vi såg mycket av förut, som supersvåra abstinenser, undernäring, väldigt hög förekomst av infektionssjukdomar... På alla dessa områden är det bättre i dag.

– Jag är helt säker på att vi går åt rätt håll, vidhåller Anlaug Lia på Rusmiddeletaten.

DET HAR GÅTT 16 ÅR SEDAN VEGARD injicerade heroin för första gången. 1993 hade han ett

jobb – i en vecka. Han har åkt ut och in på behandlingsinstitutioner många gånger och varit i substitutionsbehandling med metadon. Och han vill sluta med droger. Nästa gång jag letar efter honom på

bron är han inte där och en annan man har knipit den populära platsen. Han sitter och nickar med en chipspåse i knät och märker knappt att en väktare försöker få kontakt med honom. Det tunga missbruket är trots en budget på en miljard årligen från kommunen hela tiden närvarande i stadsbilden som i övrigt knappt märkt av någon finanskris. Drogmissbruk är komplext och svårbehandlat. Varför har Vegard inte slutat med heroin?

– Jag vet inte. Jag antar att suget blir för stort.

mira.hjort@gmail.com
joanna@joannakarlsson.se

ANNONS

Framtid utan kaos

För människor som ingen vill se

Är en fungerande framtid möjlig för människor med komplexa beteendestörningar? Vårt arbete visar att utveckling kan ske mot alla odds.

Vi hjälper dig som handläggare på kommunen eller inom den psykiatriska vården. Vi kan vara ett komplement eller det stöd ni behöver för att på sikt kunna hjälpa människor tillbaka till ett fungerande liv i samhället.

Hur är det möjligt?

På Inagården arbetar vi för att synliggöra dessa människors behov och hjälpa dem till ett fungerande liv utan kaos. Vi har utvecklat en modell som visat sig ge fantastiska resultat. Vårt fokus ligger på att se och utveckla varje individ efter hans eller hennes unika förutsättningar.

Inagårdsmodellen® bygger på:

- Daglig aktivitet
- Relationer & social träning
- Utveckling av intressen & fortbildning
- Tydlig struktur, normal dygnsrytm & hälsa
- Hög personaltäthet & adekvat mediciner
- Specialistkompetens
- Löpande kontakt med hemkommun & anhöriga
- Utslussning och handledning inför hemflytt.

Den snabba vägen kan bli dyr

Den senaste tidens rapportering om vanvård som ett resultat av vinstmaximering bekräftar våra erfarenheter. Den snabba vägen kan bli dyr både i termer av mänskligt lidande och samhällskostnader.

Nu arbetar vi med att ta fram ett upphandlingsstöd för dig som arbetar med svåra placeringar. Med hjälp av vårt verktyg får du en checklista med schablonkostnader som du sedan kan använda i din upphandling. Hör av dig till oss om det låter intressant! Du når oss på www.inagarden.se eller telefon: 0292-508 76

inagården

Fattigvård på retur?

Varför ser vi ner på hjälp till fattiga så att de kan överleva, men tycker det är smart av välbeställda att skatteplanera och få rut och rot?

Folkpartiet vill att de som får försörjningsstöd ska krävas på en motprestation och anger som exempel att städa i parker. Folkpartiet verkar inte veta att personer som får försörjningsstöd redan idag har krav riktade mot sig. De ska delta i jobbsökarverksamheter och aktivt söka arbete via Arbetsförmedlingen. Där förmedlas praktikplatser eller lönebidragsarbeten som ofta just handlar om att städa eller jobba i parker. En del kommuner har arbetslag, beredskapsarbeten som sysslar med städning, flyttning och röjning. Bidragstagarna remitteras av socialtjänsten, arbetet innebär en motprestation. De som inte omfattas av dessa krav är personer med nedsatt arbetsförmåga, sjuka och funktionshindrade.

Genom sitt utspel sprider Folkpartiet i stället myten om försörjningsmottagare som inte vill arbeta och om en kravlös socialtjänst. Det är grovt felaktigt och vilseledande.

ALL FORSKNING VISAR ATT MÅNGA drar sig för att gå till socialkontoret, det känns förödmjukande och skamligt – precis som under den gamla "fattigvårdens" dagar. Alliansens arbetslinje förstärker skamkänslan genom att ställa bidragsberoende i motsatsställning till dem som har arbete. Det är ett effektivt sätt att individualisera bidragstagarnas problem, med följd att många avstår att ens söka för att de skäms – trots att det är en laglig rättighet.

Enligt Socialstyrelsens riksnorm får en person 3 720 kronor + hyra att leva på, med tillägg för varje barn. Det ska räcka till allt. Mat, hygienartiklar, telefon, el, tv-licens, kläder, dagstidningar, fackföreningsavgift, resor och hemförsäkring. Samt fritidsintressen.

Man måste också göra sig av med allt av värde – sin bil, sommarstuga, bostadsrätt och eventuellt sparkapital. En pensi-

onär med låg pension fick till exempel avslag på kompletterande bistånd för att hon hade satt undan en liten summa till sin begravning. Kvinnan överklagade och förvaltningsdomstolen gav henne rätt. Hur många orkar överklaga?

ATT LEVA PÅ FÖRSÖRJNINGSSTÖD en längre tid urholkar människors liv. Tanken har aldrig varit att det skulle röra sig om långvariga insatser, men genom allt fler utförsäkringar från sjukförsäkringen blir det en växande grupp som får försörjningsstöd under längre perioder.

Samtidigt som en välavlönad elit kan skatteplanera och komma undan på grund av tandlös lagstiftning kan en klient som fått 500 kronor för mycket polisanmälas och lagföras. Och samtidigt som en välbeställd familj i exklusiv villa inte känner minsta skam för skattefinansierat rut-bidrag till sin städhjälp är det fullt att få socialtjänstens försörjningsstöd.

I dagens konsumtionssamhälle är det kanske svårare än tidigare att vara fattig, mycket av människors identitet handlar om hur vi klär oss, bor, vårt arbete och fritidsvanor. Speciellt för barnfamiljer där barnen/ungdomarna jämför sig med skolkamrater med I-phone, I-pad, plattve. Alla vackra välklädda framgångsrika kandidater på teve, all reklam om att bygga om köket, huset, verandan och anlägga vinterträdgård – för att *You are worth it!*

DE SENASTE ÅRENS FÖRÄNDRINGAR av försörjningsstödet – som åtstramningar, utökad och omfattande byråkratisering och en riksnorm som inte följer kostnadsutvecklingen – allt detta sker utan dialog eller uppföljning. Förmodligen är de som är hänvisade till försörjningsstöd den grupp i samhället som allra mest saknar inflytande över sin ekonomi och därmed sina liv.

Att försörjningsstödet inte är ett generellt bistånd, utan prövas individuellt skapar en känsla av maktlöshet inför utredande myndigheter. Att en växande skara utförsäkrade tvingas lämna de generella försäkringssystemen och förs över till det behovsprövade försörjningsstödet förstärker uppfattningen att det rör sig om individens egna problem. Motprestationer, hårda kontroller, skamfyllda bidrag, påminner om den gamla fattigvården.

Det var just detta man ville undvika i socialtjänstlagen 1982, då man la grunden för den svenska välfärden genom de generella socialförsäkringssystemen, lika för alla.

claudette.skilving@socialpolitik.com

CLAUDETTE SKILVING är f d socialarbetare och medlem av SocialPolitiks redaktionskommitté.

Fylla förmildrar

Ju mera alkohol en förare har i blodet desto mildare domar.

Vid vållande till annas död eller kroppsskada vid trafikolycka får nyktra i snitt fängelse i 389 dagar, rattfulla 351 dagar och grovt rattfulla i 313 dagar.

Det är Statens väg och transportforskningsinstitut som har granskat alla tingsrättsdomar mellan 1990 till 2005.

Fler besöksförbud

De senaste tio åren har det skett en kraftigt ökning av ansökningar av besöksförbud. Samtidigt har andelen beviljade ansökningar minskat. Det spelar dessutom roll var man bor. I t ex Skövde får dubbelt så många ja på sin ansökan som i Stockholms södra förorter.

Kapitalflykt dränerar

1 200 miljarder amerikanska dollar förlorar utvecklingsländerna i multinationella före-

tags skatteflykt och helt lagliga skatteplanering. Varje år. Det är ungefär tio gånger mer än allt samlat bistånd.

Cirka en tredjedel av kapitalflykten beror på kriminell verksamhet som handel med människor, narkotika och vapen.

Däremot är det bara 3–5% som härrör från korruption.

TCO vill ha nya regler

Drygt 6% av Sveriges BNP är utbetalningar från Försäkringskassan.

3,2 miljoner personer som bor i Sverige fick 2010 minst en utbetalning från FK.

Nästan 8 av 10 dagars föräldrapenning tas ut av kvinnor.

Andelen män som tagit ut vårdbidrag har ökat från 7% år 1995 till 14% år 2010.

Närmare 8% i arbetsför ålder har helt eller delvis lämnat arbetslivet med sjuk- eller aktivitetsersättning, en minskning med 1% sedan året innan.

Antalet nybeviljade sjukersättningar var 8 000 år 2010, en halvering mot året innan.

ULF LUNDAHLS MINNESFOND

Ulf Lundahls Minnesfond instiftades av Ulf Lundahl 1978 med syfte att främja barns och ungdoms vård och fostran eller utbildning. Dessutom utger minnesfonden bidrag för undervisning och utbildning.

Särskilt stöder Minnesfonden projekt där medlen direkt kommer barn och ungdomar, som drabbats av sjukdom, funktionsstörningar eller andra svårigheter, till del. Detta kan gälla även sociala problem.

Beslut om bidrag fastställs vid styrelsens sammanträden fyra gånger per år.

Bidrag eller stipendier till enskilda personer utges ej.

Ansökan om bidrag görs via Minnesfondens formulär (tre kopior) som kan hämtas från www.lundahls-minnesfond.org. Ansökan skickas till Minnesfondens kansli.

**Stiftelsen Ulf Lundahls
Minnesfond**
Box 11186
100 61 Stockholm
Tfn: 08-735 82 31

ERSTA
SKÖNDAL
HÖGSKOLA

Uppdragsutbildningar våren 2012

Anhörigstöd i ett helhetsperspektiv

7,5 högskolepoäng

Värdebaserat ledarskap

7,5 högskolepoäng

Åldrande och psykisk ohälsa

7,5 högskolepoäng

Handledarutbildning i psykosocialt arbete

30 högskolepoäng

Högskoleutbildning i projektledarskap

7,5 högskolepoäng

www.esh.se/uppdagsutbildning • uppdag@esh.se • 08-555 051 19

Äntligen bosta

d Anna hann bli 27 innan hon kunde flytta från mamma

2010 fick 14 kommuner böta för att man inte erbjudit personer i behov av stöd och service ett lämpligt boende. Slutsumma 6,6 miljoner. Det borde ha varit ännu mera.

Text: Ylva Berlin

Bild: Anders Löwdin

Anna Jara De Corina i Botkyrka fick vänta i fyra år på att få en bostad enligt LSS. Långt över den skyndsamhet *Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade* rekommenderar. För den försumligheten borde Botkyrka ha betalat en särskild avgift till staten.

Anna har bott hemma hos föräldrarna, Maria och Alfredo Jara De Corina, sedan hon föddes. Både Anna och hennes syster har Dandy Walker syndrom. Sjukdomen påverkar balansen och intellektet. Anna har haft ledsagare och kontaktperson. Vissa perioder har hon kunnat bo i ett korttidsboende.

När familjen flyttade till Botkyrka i juni 2007 ansökte man om bostad enligt LSS för Anna, som då var 23 år. Efter ett års utredande, 1 september 2008, fattade kommunen beslut om att Anna ska få en bostad enligt LSS med särskild service. Men utan att lyckas få fram något boende.

HÖSTEN 2010 BÖRJADE FAMILJEN tröttna på väntan. Både familjen och Annas gode man tog kontakt med ansvarig chef för LSS-handläggarna, som lovade att något äntligen skulle ske. Fyra månader senare, i mars 2011, blev Anna lovad en lägenhet. Men först nu i oktober fick hon flytta till ett LSS-boende i ett nybyggt hus i Alby, alldeles intill tunnelbanan. Då hade det gått *fyra* år efter anmälan.

– Som anhörig måste man vara väldigt stark, påläst och påstridig. Annars händer det ingenting, säger Maria Jara De Corina.

Varje beslut enligt LSS ska bygga på en individuell prövning. Det kan innebära eget boende inom tre månader, men det kan vara okej att vänta längre. Särskilt om kommunen sätter in någon annan service.

Om kommunen däremot inte verkställer sina beslut, ska tillsynsmyndigheten anmäla till förvaltningsrätten och kommunen kan dömas att betala en särskild avgift, det vill säga böta. Men Botkyrka kom undan. Länsstyrelsen anmälde inte försumligheten.

I januari 2010 flyttades ansvaret för tillsynen från länsstyrelserna till Socialstyrelsen. Och när Socialstyrelsen väl fick anmält fallet Anna Jara De Corina till Förvaltningsrätten i Stockholm som mål nr 38 327-10, hade alla turer tagit alldeles för lång tid och ärendet avskrevs.

Under hela den här tiden har Anna bott kvar hemma och mamma Maria och pappa Alfredo har gett henne den assistans som varit nödvändig.

– Anna behöver en hel del omsorg, berättar Maria Jara De Corina. I våras fick hon ont i hela kroppen. Hon hade drabbats av ledgångsreumatism och var väldigt sjuk hela sommaren. Vi fick hjälpa henne med allt. Som tur var hade jag semester. Hela semestern gick åt till att ta hand om henne, hjälpa henne till toaletten, duscha henne, göra allt praktiskt.

I FLERA ANDRA FALL HAR BOTKYRKA dock fått böta. Bara under 2010 dömdes kommunen i sju fall att erlägga en särskild avgift på sammanlagt 1 075 000 kronor.

Botkyrka har 82 000 invånare med en budget för hela LSS på 358 miljoner under 2010, varav knappt hälften gick till LSS-boende. Mellan fem och tio personer får beslut om boendestöd enligt LSS i Botkyrka varje år.

Anne Saaristo, chef för vård- och omsorgsförvaltningen i Botkyrka anser att kravet på några månader mellan beslut och verkställighet är ”fullständig orimligt”.

– I år har vi planerat gruppboenden och servicebostäder för 17 personer, säger hon, men byggprocesser har försenats och vi har inte kunnat bygga i den takt som behövs.

– Vi har dock ingen koll på när folk vill flytta hemifrån och gör därför en grundlig

inventering, tillägger hon.

Botkyrka var en av de 14 kommuner som under 2010 blev ålagda att betala sammanlagt 6 598 500 kronor för 34 fall av bristande service enl LSS.

Vuxna personer med omfattande funktionsnedsättningar har rätt till särskild service eller anpassad bostad enligt 9 kapitlet, §9 i LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Bostad enligt LSS kan vara en gruppboende, servicebostad eller annan särskilt anpassad bostad. Den är ett enskilt, privat och permanent hem, som brukaren betalar hyra för. Stöd, service och omvårdnad lämnas av kommunen i hemmet utan avgift.

”Som anhörig måste man vara väldigt stark, påläst och påstridig. Annars händer det ingenting.”

Kommunerna rapporterar varje kvartal till Socialstyrelsen (före 2010-01-01 till länsstyrelsen) om icke verkställda beslut enligt LSS. Socialstyrelsen lämnar vidare till Förvaltningsrätten i regionen, som beslutar om särskild avgift.

– Vi gör en bedömning från fall till fall, säger Thomas Mehralizade, enhetschef vid Socialstyrelsens Tillsynsavdelning Region Syd.

Avgiften räknas ut beroende på hur mycket kommunerna hade fått betala för plats i gruppboende eller service i eget boende under den tid man borde ha fått LSS-boende. Plus 25 procent i tillägg.

En förmildrande omständighet kan vara om kommunen lämnat annan insats. I sådana fall kan avgiften sänkas. Förvaltningsdomstolarna gör även egna bedömningar, vilket kan medföra att avgifterna varierar över landet.

TRELLEBORG MED SINA 42 000 INVÅNARE utmärker sig som den kommun som står för en tredjedel av hela bötesbeloppet 2010, totalt 2 830 000 kronor.

Till exempel fick en 26-årig man i Trelleborg vänta på plats i särskilt boende under drygt två år. Det kostade Trelleborg 925 000 kronor.

Sara Åhlander, verksamhetschef för LSS-handläggningen i Trelleborg tror att de höga straffavgifterna just här kan bero på att brukare ansöker om särskilt boende

tidigare än i andra kommuner.

– Många vill försäkra sig om en plats. Vi försöker få människor att lämna en intressemälan istället för en ansökan – om behovet inte är helt givet.

Trelleborgs LSS-budget var 2010 drygt 100 miljoner kronor, varav hälften gick till cirka 100 personer i särskilt boende.

Marianne Ohrlander, ordförande (M) i so-

ANNONS

Aktuella böcker från Stiftelsen Allmänna Barnhuset

12-14 september 2012

Boka i den Nordiska
Barnavårdskongressen
i Stockholm

Mötets magi – om samspelsbehandling och vardagens välgörande möten

Författare: Kerstin Neander

Boken bygger på en forskningsstudie som omfattade 101 familjer som deltagit i samspelsbehandling. Resultaten visade på tydliga positiva effekter för både föräldrar och barn avseende föräldrastress, anknytningsmönster, psykiskt välmående och att barnen uppvisade färre problem. I intervjuerna beskriver familjerna att det oftast är relationen till behandlarna som blir avgörande för hur behandlingen lyckas. Hur uppstår då möten som kan bli avgörande för familjernas möjlighet till förändring och hur kan professionella bli ”betydelsefulla personer” som gör skillnad i familjens och barnens liv? **September 2011**

Mod och mandat - Ny lagstiftning stärker barn som anhöriga - Har vi modet att möta dem?

Författare: Märten Jansson, Anne-Marie Larsson, Cecilia Modig

Boken är en rapport från ett projekt som Allmänna Barnhuset och Socialstyrelsen bedrivit 2008 – 2010 med fokus på barn som anhöriga. Vi hoppas att den kan inspirera och visa på möjliga vägar för lokalt och regionalt utvecklingsarbete i syfte att bättre uppmärksamma barnen när en förälder har en psykisk sjukdom. I boken ges konkreta förslag på vad som behöver förändras. **Mars 2011**

Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn - vad kan vi lära av forskningen?

Författare: Karin Lundén

Det finns idag insatser för små barn och deras föräldrar som visar på goda resultat men för att få tillgång till rätt stöd krävs att utsattheten först uppmärksammas. BVC-sjuksköterskor och förskolepersonal har stora möjligheter att tidigt uppfatta när barn signalerar att de inte har det bra. Vad reagerar de på och sätter de samman sina iakttagelser med den kunskap de har om barns behov? Vilka faktorer påverkar beslutet om att agera eller inte? I forskningsstudien ”Hur mår förskolebarnen?” ställdes bland annat dessa frågor. I boken sammanfattas resultatet och vilken betydelse det får för det praktiska arbetet. **December 2010**

Att lära av fosterbarn - åtta års arbete med intervjuer med före detta fosterbarn

Författare: Monica Westberg, Kristian Tilander

Ett kunskapsbaserat socialt arbete handlar om att kontinuerligt säkerställa kunskap genom exempelvis utvärdering, men också om att problematisera kunskap och omsätta den i handling. Uppföljningsmodellen ”Att lära av fosterbarn” är ett bra sådant exempel. Modellen bygger på att socialsekreterarna för en dialog med fosterbarnen två år efter avslutad placering. Utvärderingen omfattar 56 intervjuer och den ger värdefull kunskap om hur fosterbarnen uppfattar hur det är att vara placerad och hur de ser på socialsekreterarnas roll. **Februari 2010**

För mer information, beställning av böcker och rapporter www.allmannabarnhuset.se

cialnämnden, uppger att Trelleborg planerar att bygga särskilda boenden, men att det kan ta tid. Grannar har överklagat nya projekt, vilket lett till att två gruppboendestäder om sex lägenheter inte blir färdiga i år.

– Många vet för lite om LSS och vilka som ska bo i huset, säger Christine Dahlberg med ett övergripande ansvar för vårdplanering och bostadsanpassning i Trelleborg.

Hon menar att det kan vara svårt att planera för behoven. Hur årskullarna ser ut, samt in- och utflyttning, är av stor betydelse. Ett år kan kommunen få in en enda ansökan, ett annat år kanske tio stycken. Under 2010 verkställdes exempelvis 20 boendebeslut enligt LSS.

UPPSALA HAR CIRKA 195 000 INVÅNARE. Budgeten för LSS var omkring 700 miljoner 2010, varav 383 miljoner för boende. Under förra året dömdes kommunen att betala särskild avgift i fyra fall till sammanlagt 785 000 kronor.

Stig Rådahl, ordförande i Nämnden för vuxna med funktionshinder i Uppsala, berättar att kommunen haft vissa problem med att hitta lämpligt boende.

– Ett bekymmer är att folk tackar nej. Man kanske inte vill flytta hemifrån, eller så gillar man inte området. Ibland har man anmält ett behov, men klarar inte av att flytta hemifrån. Man ångrar sig helt enkelt.

ANNA JARA DE CORINA HAR INTE ångrat sig.

– Hon är enormt lycklig. Hon är 27 år och har alltid bott hos oss, berättar Maria Jara De Corina. Nu känner hon sig som en vuxen. På gruppboendet finns personal dygnet runt. Det är bra att kommunen äntligen erbjuder henne en bostad!

– Men det kommer att ta tid för oss att vänja oss. Det är lite sorgligt att hon har flyttat hemifrån. Hon har ju alltid funnits här hos oss.

ylva.berlin@ltffeature.com
www.dandy-walker.org

DOMAR LSS 2010 SÄRSKILD AVGIFT:

Kommuner med flest domar			Kommuner med högst avgift		
Botkyrka	7 domar	1 075 000 kr	Trelleborg	6 domar	2 830 000 kr
Trelleborg	6 domar	2 830 000 kr	Botkyrka	7 domar	1 075 000 kr
Uppsala	4 domar	785 000 kr	Uppsala	4 domar	785 000 kr
Trollhättan	4 domar	220 000 kr	Mark	3 domar	500 000 kr
Mark	3 domar	500 000 kr	Östra Göinge	1 dom	500 000 kr
Östersund	2 domar	60 000 kr	Trollhättan	4 domar	220 000 kr
Östra Göinge	1 dom	500 000 kr	Båstad	1 dom	150 000 kr
Båstad	1 dom	150 000 kr	Nyköping	1 dom	133 500 kr
Nyköping	1 dom	133 500 kr	Jönköping	1 dom	100 000 kr
Jönköping	1 dom	100 000 kr	Munkedal	1 dom	100 000 kr
Munkedal	1 dom	100 000 kr	Arboga	1 dom	75 000 kr
Arboga	1 dom	75 000 kr	Östersund	2 domar	60 000 kr
Vara	1 dom	60 000 kr	Vara	1 dom	60 000 kr
Örnsköldsvik	1 dom	10 000 kr	Örnsköldsvik	1 dom	10 000 kr
Summa	34 domar	6 598 000 kr	Summa	34 domar	6 598 000 kr

ANNONS

För kvinnor med
beroendeproblematik.
Även för mammor med barn!

www.namndemansgarden.se

PROKRAMI
EN DEL AV NÄMNDEMANSGÅRDEN

Prokrami Kvinnobehandling 0413-54 44 50, Malins Minne 0413-54 44 60,
Öppenbehandling Malmö 040-13 53 20

Bidrag och stipendier

Nästa ansökningstillfälle för att söka bidrag och stipendier från CSA och dess fonder är den 1 februari 2012.

I oktober 2011 utdelades från CSA, Centralförbundet för Socialt Arbete 414 000 kr och från Socialvårdsförbundets och Hirschs fond, 359.500 kr till social forskning och utveckling i enlighet med CSA:s stadgar och fondernas bestämmelser.

För mer information, välkommen in på vår hemsida www.csa.a.se

FRÅN FATTIGVÅRD TILL SOCIALTJÄNST

Ny bok av professor emerita Ulla Pettersson!

Boken handlar om två grupper som genom sin utomparlamentariska aktivitet varit med att forma socialtjänsten under 1900-talet. Vid förra sekel-skiftet var det CSA som verkade som initiativtagare och pådrivare. Stor betydelse för den nuvarande lagstiftningen hade den s.k. samarbetskommittén som bestod av olika förändringsvilliga organisationer som ville ändra människosynen och värderingarna i socialvårdens verksamhet.

Boken kan beställas på: www.studentlitteratur.se

Bryter tystnaden

Rebecca Anserud brinner för att skingra fördomarna om psykisk sjukdom

Rebecca Anserud är attitydambassadör. Hon berättar om sitt liv med bipolär sjukdom. Hennes motto är att öppenhet skapar öppenhet.

Text: Pernilla Rönnlid

Bild: Andreas Gradin

– Jag ser oss ambassadörer i projektet Hjärnkoll som en grupp människor som går ihop och går igenom stormen tillsammans. Vi går igenom alla tabun och den skam som finns och bryter tystnaden.

Det är konferens för vårdpersonal på Teknologisk Institutets Utbildningscenter i Stockholm. Rebecca Anserud, 24, tar fram en liten jordglob, som hon fått efter en släkting. Den har hon alltid med sig på sina föreläsningar i Hjärnkoll. ”Han ville att du skulle ha den här för han ville att du skulle se hela världen. Han ville att du skulle leva,” sa hans fru när hon gav den till Rebecca. Det var på hans begravning som hon bestämde sig för att leva och kämpa. För henne är jordgloben en symbol för livet.

Några timmar tidigare i en hotelllobby i Stockholms city. Rebecca sitter nersjunken i en fåtölj och pratar ledigt och vant om sitt liv och om sjukdomen som hon lever med sen tonåren, bipolär sjukdom typ 1. Det märks att hon är van att prata om den, om sig själv och sina upplevelser av sjukdomen.

– Jag brukar säga att jag *är* inte bipolär, jag *har* bipolär sjukdom. Jag identifierar mig inte med sjukdomen, men den blir ju en del av mig eftersom den är psykisk och den vrider om så mycket i hjärnan, säger Rebecca.

NYÅRSAFTON 2009 LOVADE HON SIG själv två saker – hon skulle skriva en bok om sig själv och hon skulle börja föreläsa om psykisk sjukdom. Kort därefter tipsade en kom-

pis henne om att Hjärnkoll sökte attitydambassadörer. Hon skrev ett personligt brev till projektet och några dagar senare var hon antagen som ambassadör.

– Det verkade perfekt för mig! Att jag kan ge kunskap till andra känns jätteviktigt. Eftersom det är så få, speciellt i min ålder som vågar gå ut med psykisk ohälsa vill jag pepa unga att våga berätta för sina nära och kära. Om jag genom mina föreläsningar kan hjälpa någon att våga öppna sig och prata om sin sjukdom så har jag kommit till ett av mina mål, att folk öppnar sig och pratar. Att jag vågar visa styrka gör att folk märker att det inte är farligt att prata om psykisk sjukdom.

DIAGNOSEN BIPOLÄR SJUKDOM TYP1 fick hon när hon var 20. I början skämdes hon och berättade inte för föräldrar eller kompisar. Ingen fick veta, förutom hennes extramamma och äldsta barndomsvännen.

”Jag är en stark person i grunden, har alltid varit det. Det är en myt att de som är psykiskt sjuka är svaga människor”

– Jag ville inte att de skulle tänka annorlunda om mig. Jag lindade in mig i lögn överallt. Jag var sjukskriven och gick på soc, men sade att jag hade sparade pengar och att det var därför jag inte jobbade.

Men folk blev misstänksamma och hon bestämde sig för att berätta för de allra närmaste. Ingen reagerade negativt.

– Det är bland det bästa jag har gjort. Jag

har fått otroligt mycket förståelse och de kan stötta mig på ett helt annat sätt än vad de kunde innan. En kompis sa att ”nu är pusselbitarna på plats”. Jag tycker att mina relationer har blivit närmare och tajtare sen jag berättade.

FÖR REBECCA KOM FÖRSTA skovet av sjukdomen sommarlovet innan gymnasiet. Då hamnade hon i en depression. Hon, som tidigare hade skött skolan och varit jätteambitiös började skolka, låg i soffan och bara grät. Men varken hon eller hennes föräldrar förstod att hon var deprimerad.

– Jag fick en identitetskris och förstod inte varför jag var så lat och inte orkade gå upp. Jag skrev kontrakt med mig själv, men bröt dem hela tiden och var väldigt självkritisk. Hade jag vetat att jag var sjuk hade jag nog inte varit det.

Efter depressionen följde perioder av hypomani, en lindrigare form av mani, flera depressioner och manier. Och så mixed states, där hon pendlade mellan mani och depression flera gånger i veckan, ibland flera gånger om dagen, eller i timmen. Det är det mest plågsamma och farligaste tillståndet i bipolär sjukdom.

– Man blir helt hjärnfuckad brukar jag säga. Ena halvtimmen kan jag vara skitdeprimerad och sitta och gråta och nästa halvtimme skratta och ringa folk. Det farliga är att man kan ha självmordstankar och samtidigt ha kraften att orka göra det. När man är deprimerad orkar man vanligtvis inte ta livet av sig.

NÄR REBECCA ÄR DEPRIMERAD HAR hon koncentrationssvårigheter, blir paranoid, förmår ingenting och vill sova hela dagarna.

– Jag orkar inte kliva upp till den verklighet jag lever i för den är så plågsam.

Jag tycker att mina relationer har blivit närmare och tajtare sen jag berättade, säger Rebecca Anserud.

När hon är manisk blir hon speedad och har svårt att vara still. Det känns som om hon flyger när hon går och i luften kan hon se färgklot och energier, väggarna gungar och andas och det känns som om hon har en aura runtomkring sig. Hon kan vara uppe flera dygn i sträck och hon pratar osammanhängande.

– Det känns som om jag vill lägga en blöt handduk på huvudet för jag tänker så snabbt och gör snabba associationer. Man kan missa en person som är manisk med att den går på droger. Det är nästan samma effekt.

HON KÄNNER ATT HON BLIR TESTAD varje gång hon hamnar i ett skov.

– Det är som om sjukdomen skrattar åt mig – klarar du det här? Man får kämpa så himla mycket för att ta sig igenom. Sjukdomen utmanar och pressar mig och min personlighet förändras när jag blir deprimerad och manisk – från en väldigt svag Rebecca till en väldigt stark Rebecca.

Sen 2008 har Rebecca legat på sjukhus 16–17 gånger, varav fem på tvång. Hon har testat 25 mediciner. Idag funkar de mediciner hon tar bra och hon får inte längre långa skov av sjukdomen utan istället det hon själv kallar kortare ”chocker”.

ATT HENNES UPPDRAG SOM AMBASSADÖR gör skillnad märker hon efter föreläsningarna. Folk kommer fram till henne, berättar

om vad föreläsningen betytt för dem och berättar om släktingar som har en psykisk sjukdom. Via chatt eller mail får hon också mycket respons.

– Det ger mig styrka att fortsätta. Jag brinner för att ta bort fördomar. Det talas så lite om psykisk ohälsa i samhället. Det är så hysch hysch. Man ska inte berätta att faster

”Det känns som om jag vill lägga en blöt handduk på huvudet för jag tänker så snabbt och gör snabba associationer.”

är psykiskt sjuk, men jag tycker att man ska kunna prata om psykisk ohälsa, lika mycket som att man har brutit ett ben. Man ska kunna säga att jag måste sjukskriva mig tre veckor för jag har en depression. Vi behöver ett öppnare klimat, där alla är välkomna.

IDAG LÄSER REBECCA MATTE på Komvux. Och så föreläser hon om bipolär sjukdom i sitt företag och genom Hjärnkoll. Hon har också varit med i SVT:s serie *Inferno* om psykisk sjukdom. I höst kommer hennes självbiografiska bok *Ett bipolärt hjärta* ut, där hon själv och anhöriga berättar om hennes

sjukdom. Idag älskar hon sitt liv, men hon känner att sjukdomen gör henne handikappad. Drömmen är att gå fastighetsmäklarprogrammet, men idag kan hon inte pressa sig för hårt, då blir hon sämre. Trots det ser hon ljus på framtiden.

– Jag vill leva som vilken annan människa som helst. Jag tänker utbilda mig och skaffa familj som alla andra och jag tänker absolut inte ge upp. Jag är en stark person i grunden, har alltid varit det. Det är en myt att de som är psykiskt sjuka är svaga människor, jag skulle vilja säga att psykisk sjuka är starka människor som får hårda ut så mycket och gå igenom så mycket.

pernilla@ronnlid.se
gradin.andreas@gmail.com

LÄS VIDARE:

Ett bipolärt hjärta, Rebecca Anserud, Lindqvist Publishing, Stockholm 2011.

Inferno, Kunskapskanalen SVT i höst om psykisk sjukdom.

Bipolär sjukdom kallas också manodepressiv sjukdom och drabbar mellan 1–3 procent av befolkningen. Många insjuknar första gången när de är mellan 15 och 30 år. Sjukdomen är lika vanlig hos män som hos kvinnor.

ANNONS

Baggium Vård & Behandling - En hel vårdkedja

Vår styrka på Baggium Vård & Behandling är vår mångkulturella kompetens och att vi har en hel vårdkedja där vi kan möta den ungas behov för en individuell lösning. Vi erbjuder konsulentstödda familjehem och små hemlika HVB-enheter i både lantlig- och stadsmiljö, med möjlighet till utslussning till eget boende. I 19 år har vi arbetat med att skapa goda behandlingsalternativ i Västra och Södra Sverige. Vi erbjuder centrala resurser med bl.a. legitimerade psykologer och en integrerad skolverksamhet. Vår behandlingspersonal är utbildad i BBIC, ART, MI och LF. Vi har ramavtal med 70 svenska kommuner.

Våra tjänster:

- HVB-hem
- Familjehem
- Öppenvård
- Eftervård
- Resursskolor
- Psykologenhet

Målgrupper:

- Invandrarungdomar i riskzonen
- Ensamkommande flyktingbarn & ungdomar 12-20 år.
- Vård & Behandling av flickor och pojkar 12-22 år.
- Placeringar enligt SoL och LVU.

BAGGIUM VÅRD & BEHANDLING AB

För mer information om våra enheter och tjänster besök:
www.baggiumvob.se

www.baggiumvob.se

(H)järnkoll

Två år för ett psykiskt friskare Sverige

Sakta börjar svenskarnas attityder till psykisk ohälsa förändras. Öppenheten ökar. Acceptansen blir större – fördomar bleknar. Men mycket återstår att göra.

Text: Pernilla Rönnlid

Bild: Anna Mann

– Att ha en svår depression handlar inte om att vara mer känslig, svag eller slö, säger Rickard Bracken, projektledare för Hjärnkoll. Det handlar om en sjukdom som måste behandlas, inte bara med medicin utan också med terapi och stöd av familj och vänner. Kunskapen om psykisk sjukdom är fortfarande ganska låg. Vi vet för lite och bemötandet blir fel.

Genom attitydambassadörer, reklamfilmer och en kampanjwebb där kända och okända svenskar delat med sig av sina erfarenheter av psykisk ohälsa, har Hjärnkoll haft som mål att öka kunskapen om och förändra negativa attityder till psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning.

Bakgrunden till regeringens satsning är den ökade psykiska ohälsan i Sverige. Enligt en rapport från Socialstyrelsen 2005 ligger den på mellan 20 och 40 procent. Undersökningar i andra länder visar att en av fyra lever med psykisk ohälsa. Hjärnkolls egen undersökning från oktober i år visar att två av tre hemlighåller sina psykiska problem för sin omgivning och att man känner sig diskriminerad främst av den psykiatriska vården och familjen.

KAMPANJEN ÄR NATIONELL, men man har arbetat särskilt intensivt i fyra län – Västerbotten, Uppsala, Västra Götalandsregionen och Region Skåne. Ett år efter starten kunde en undersökning visa på positiva förändringar i attityd i kampanjlänerna. De som uppmärksammat kampanjen hade mer positiva attityder än de som inte gjort det. Till exempel hade andelen som inte ville bo granne med en psykiskt sjuk minskat från 18 till 13 procent.

– Det är en ganska stor minskning på så kort tid. Det visar att om man fortsätter att arbeta långsiktigt på det här sättet kan man få till en positiv förändring som har betydelse för människor i deras liv, säger Rickard Bracken.

Erfarenheten från liknande kampanjer utomlands visar att den bästa metoden för att nå en attitydförändring är när människor med egna erfarenheter går ut och berättar.

Nätverket av ambassadörer är en nyckelfaktor för det lyckade resultatet, säger Rickard Bracken, projektledare.

Stommen i Hjärnkoll är attitydambassadörerna, personer med egen erfarenhet av psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning som föreläser och ställer upp i media för att få ut budskapet.

– De har erfarenheter som är viktiga för media, vård och socialtjänst att få tillgång till. Deras öppenhet skapar mer öppenhet.

”Det som gör den här kampanjen speciell är att det är en kampanj som drivs av personer som har erfarenheter.”

De visar att det inte är så stora skillnader mellan människor. När någon själv berättar så blir det som är likt mycket större än det som skiljer oss åt, säger Rickard Bracken.

Det ursprungliga målet, att hitta 75 ambassadörer, fick man snabbt revidera. Intresset var stort, 400 personer anmälde sitt intresse.

– Budskapet från dem som sökte var tydligt – man ville vara med och bidra och på-

verka. Man hade själv upplevt hur svårt det var att komma in i samhället igen efter psykisk sjukdom. För många var det ett sätt att använda svåra erfarenheter för att bidra till att förändra och förbättra.

200 PERSONER VALDES UT och fick utbildning i kampanjen, medieträning och berättarteknik. Ambassadörerna har varit kampanjens ansikte utåt. De som inte vill föreläsa har skött kontakter med media och representerat Hjärnkoll vid olika evenemang.

Nu hoppas Rickard Bracken att man ska kunna utöka antalet ambassadörer och kampanjlän ytterligare. I oktober fick Handisam i uppdrag av regeringen att i december lämna en plan för fortsatt arbete i tre år.

– Det känns jättebra och det är ett erkännande för allt det arbete vi lagt ner. Genom att få tre år till får vi bra förutsättningar för det arbete vi gör. Och vi kan bygga upp strukturer som kan leva kvar efter att projektet tagit slut till exempel nätverket av ambassadörer, säger Rickard Bracken som menar att nätverket med ambassadörerna är en nyckelfaktor för det lyckade resultatet.

– Det som gör den här kampanjen speciell är att det är en kampanj som drivs av personer som har erfarenheter, inte en kampanj om psykiskt sjuka.

pernilla@ronnlid.se

LÄS VIDARE:

www.hjarnkoll.se

I Skottland pågår kampanjen See me:

www.seemescotland.org.uk

I England pågår Time to change

www.time-to-change.org.uk

Hjärnkoll drivs av Handisam i samarbete med Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, NSPH.

Handisam, Myndigheten för handikappolitisk samordning, arbetar med tillgänglighetsfrågor och att samordna handikappolitiken i Sverige. Är en stabsmyndighet som rapporterar direkt till regeringen.

www.handisam.se

NSPH, Nationell Samverkan för psykisk hälsa, ett nätverk med 13 patient-, brukar- och anhörigorganisationer som täcker de flesta psykiatriska diagnoser.

www.nsph.se

Utbredd diskriminering av personer med psykisk ohälsa

69 % hemlighåller eller döljer sina psykiska problem för omgivningen.

54 % upplever sig orättvist behandlade av sin familj och 35 % av sin partner.

50 % tycker att de blivit orättvist behandlade när de gäller att få vänner eller behålla dem.

47 % har blivit orättvist behandlade av

En bild av Backa på riktigt

Filmen *Genvägar* visar att det inte finns några genvägar, inte för ungdomarna men inte heller för samhället – för oss.

Text: Carina Håkansson

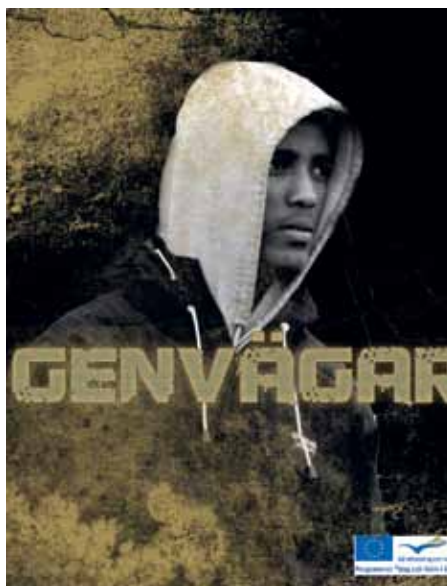
Bild: *Genvägars* affisch

Då och då ger Förorten svarta rubriker i medierna. Skrämmande scener kablas ut av stenkastning mot poliser, brinnande bilar och rädda invånare som inte vågar gå ut.

Genvägar har vuxit fram för att ge en annan bild – i ett nära samarbete mellan ett 20-tal ungdomar i stadsdelen Hisings Backa och filmens producent Homeira Tari, ungdomsledare på Backa kulturhus. Där premiärvisades *Genvägar*, som än så länge bara gått att se vid särskilda visningar. Som på Backa Teater med en efterföljande diskussion i fullsatt salong.

FILMEN BERÖR MIG OMGÄENDE. Vid flera tillfällen får jag, en tämligen "luttrad" psykoterapeut en klump i halsen. Det är något med utsattheten och vanmakten som skildras som det inte går att värja sig emot. Det här är en på riktigt film.

Ungdomarnas liv skildras precis så eländigt som det är för många; sonderknarkade

I *Genvägar* ger 20 ungdomar sin egen bild av sin stadsdel och sina liv.

föräldrar, distanserade familjehemssekreterare, lärare som väljer att blunda för plågade barn, hopplöshetsuppgivna mammor i en grå betongtillvaro.

Men precis som i livet självt så handlar filmen också om det motsatta, om möjlighe-

ten att både påverka och kunna förändra, i det egna livet och för andra omkring. Det finns också vuxna som bryr sig och inte har gett upp hoppet. Det finns värme, gemenskap och en massa glädje.

I ett samhälle där gapet mellan dem som har och dem som inte har ökar alltmer blir filmer som *Genvägar* så ytterligt viktiga därför att den påminner om allas vårt gemensamma ansvar.

I slutet av kvällen då vi i mer än en timme har ställt frågor och pratat med dem som skapade filmen, säger Mattias Andersson, Backa teaters konstnärlige ledare att kvällens samtal engagerade alla på ett sätt han inte tidigare varit med om efter en föreställning.

Det var starka känslor i omlopp, både analyser och lösningar diskuterades livligt. Vad är det som behövs? Hur skapa en bättre tillvaro för alla de som inte görs delaktiga i sina liv? För alla de som inte självklart har möjlighet att välja? Var att börja? Och vem ska göra vad? Jag eller du? Kanske vi?
carina@familjevardsstiftelsen.se

VISAS:

Genvägar visas den 15 december på Världskulturmuseet i Göteborg.

ANNONS

Bilder: Lena Katarina Johansson

VI SPEGLAR LANDET

1 år 399 kr, 209 kr stud/pensionär/arb.lös
2 år 599 kr, 299 kr stud/pensionär/arb.lös
3 år 799 kr, 399 kr stud/pensionär/arb.lös

Betala in på pg 648 73 22-7
Ange vilken prenumeration
du väljer! För mera info:

www.socialpolitik.com

Så blir kläder billiga

Nio stora klädföretag höjer inte lönerna i tillverkningslänerna, enligt Fair Trade. H&M och Varnergruppen har åtminstone börjat kartlägga lönerna. Men Lindex, Kapp-Ahl, Gina Tricot, Indiska, RnB Retail & Brands, MQ och Åhl-éns ser bara till att minimilöner utgår.

Beräkningar från 2011 visar att minimilönen i snitt bara utgör cirka 40 procent av en *levnadslön*, dvs en lön som går att försörja sig och sina barn på.

Nätverket Renare Kläder försöker få de stora klädkedjorna att betala levnadslön i stället. Än så länge går det trögt.

Barn får inte hjälp

Varannan svensk förälder, 46% av 1116 tillfrågade, anser inte att barn med funktionsnedsättning får tillräcklig hjälp i skolan för att känna sig lika mycket värda som sina kamrater. Detta trots att FN:s barnkonvention påvisar rätten för barn med funktionsnedsättning att leva ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.

Plan är en barnrättsorganisation som genomförde undersökningen under oktober 2011 i samarbete med undersökningsföretaget SnabbaSvar.

Spelberoende

Minst 50 kommuner ger ingen behandling alls till folk som vill bli av med spelberoende-

problem. Det visar en undersökning från Forum, Centrum för psykiatriforskning vid Karolinska institutet.

Folkhälsoinstitutet kräver att regeringen gör en bättre reglering av spelmarknaden med socialt skydd som grundsyn och att någon ges ansvaret för spelberoendevården.

Spel för bättre hälsa

Dependency är ett nytt svenskt dataspel för tonåringar och unga vuxna med typ 1-diabetes. Spelet har utvecklats tillsammans med värden och är ett enkelt och underhållande sätt för personer med diabetes att lära sig mer om sin sjukdom. Dependency är del av en växande internationell trend med digitala hälsospel inom värden.

Den typiske pappan

Tog i genomsnitt ut 23% av föräldrapenningdagarna 2010 jämfört med 10% 1994.

Är i genomsnitt 31 år när de blir pappor första gången.

Tar i snitt ut 35% av tillfällig föräldrapenning för sjuka barn.

De som tar ut flest föräldrapenningdagar har en eftergymnasial utbildning.

Den separerade pappan har allt oftare barnen växelsvis boende hos sig.

Är född i Sverige och anställd, ofta inom privat sektor.

Har ofta ett föräldralöneavtal som ger extra ersättning vid föräldraledighet.

Källa: Försäkringskassan

ANNONS

»De såg det friska i mig«
Klient på IRIS UTVECKLINGSCENTER

Vi erbjuder individuell behandling för människor med läkemedelsberoende/missbruk och psykisk ohälsa. Vi finns i Mallsjö, Enköping, Stockholm, Göteborg och Jönköping. Läs mer om oss och våra behandlingar på www.irisutvecklingscenter.se.

RFMA Riksförbundet mot alkohol och narkotikamissbruk

Konferenser och utbildningar 2012

Spel och spelmissbruk - Vägar in i spelmissbruk och vägen ut ur spelmissbruk. Konferens 7 februari.

Med denna konferens vill RFMA beskriva drivkraften bakom spel och spelmissbruk, förekomsten av ärfthlighetsfaktorer bakom spelmissbruk och varför vissa hamnar i ett okontrollerat spelande samt redovisa behandlingsmetoder samt gällande lagstiftning och ansvarsfördelning.

Tid: Tisdag den 7 februari, 09.00 - 15.30. **Sista anmälan:** 31 januari

Plats: Alfred Nobels Allé 12 i Huddinge, lokal 221 (entréplanet).

Pris: 700 kr inkl. för- och eftermiddagskaffe.

Behandling av de mest utsatta - Integrerad behandling vid alkohol- och drogproblem och samtidigt psykiska störningar. Konferens 18 april.

Personer med samsjuklighet och de som har en kombination av psykisk störning och alkohol- och drogproblem hamnar ofta mellan stolarna pga problemens komplexitet. För att ge verksamma inom bl.a. socialtjänst och beroendevård metoder för att praktiskt arbeta med integrerad behandling vid komplexa vårdbehov, har en handbok utarbetats med titeln "Behandling för de mest utsatta - integrerad behandling vid komplexa vårdbehov" och som kommer konferensdeltagarna tillgodo.

Tid: Onsdag den 18 april, 09.30 - 15.30. **Sista anmälan:** 10 april

Plats: Alfred Nobels Allé 23 i Huddinge, lokal H 1 (entréplanet)

Pris: 700 kr inkl. för- och eftermiddagskaffe samt ett ex. av boken.

Shematerapi (modul A) - Två dagars grundutbildning den 26-27 april.

För att behandla personer med destruktiva livsmönster har psykologerna Jeffrey E. Young och Janet S. Klosko utvecklat tekniken schematerapeutisk behandling. Denna beskrivs i deras bok "Lev som du vill och inte som du lärt dig" och som också är kursens studiematerial. Terapin är en vidareutveckling av traditionell KBT med influenser från både gestaltterapi och anknytningsteori. Mot bakgrund av det stigande intresset för denna metod, anordnar RFMA för tredje gången denna utbildning. Ansvarig utbildningsledare är överläkare och leg. psykoterapeut Carl Gyllenhammar.

Tid: 26-27 april, 09.00 - 16.00. **Sista anmälan:** 16 april

Plats: Alfred Nobels Allé 23 i Huddinge, sal 112 (entréplanet)

Pris: 2.750 kr inkl. för- och eftermiddagskaffe samt kursboken.

För mer information och anmälan:

Anmälan görs med namn, adress och ev. arbetsställe till Tore Karlsson på adress: tore.karlsson@karlssonkonsult.se. (anmälan är bindande). Vid frågor välkommen att kontakta ovanstående på tfn 070-556 16 60 eller läs mer på vår hemsida www.rfma.se

RFMA • Box 450 62 • SE-104 30 Stockholm

www.rfma.se

Olika slags kärlek

"För att bli älskad måste man acceptera att bli slagen"

Hur kan man nå en kärlek som rymmer ömsesidighet, trygghet och tillit? Vara beredd försöka på nytt efter ett misslyckande? Våga igen efter våld och förnedring?

Text: Leif Stenberg

Bild: Emma Hanquist

Kvinnan är 51 år. Nästan varje dag strax efter tolv, efter att hennes arbete som städare är färdigt, kommer hon cyklandes till Bakfickan. Där finns lunch och plats för möten med likasinnade, eller att bara pusta ut efter att ha arbetat sedan sex på morgonen. Vill hon berätta om kärlek?

– Kärlek handlar bara om mina barn. Inför dem finns äkta känslor. Idag räcker det mer än väl.

Vi bestämmer att hon ska tänka på saken, för jag vill att hon även ska tala om kärlekens smärta.

Det går flera veckor, av och till ses vi, hon nickar diskret för att visa att hon fortfarande funderar.

– Idag kan vi börja, säger hon efter ännu en tid. Våra samtal pågår längst in i Bakfickans lokaler, där det finns ett rum med en skjutdörr som går att dra igen. Där är det tyst

– För att bli älskad måste man acceptera att bli slagen, så var mitt liv under lång tid. Idag har jag funderat mycket över hur jag kunde sänka mig så lågt. Hur kunde jag acceptera en sådan förnedring? Till slut skaffade jag en egen bostad efter att ha flyttat ifrån en man.

– Mitt i natten vaknade jag av det bultade våldsamt på dörren. Jag hörde hur dörren brakade och knakade. Det hördes hur någon försökte ta sig in genom att bryta upp den. Av hans skrik genom brevlådan förstod jag vem det var. Mannen jag lämnat. "Vad gör jag nu?"

– Plötsligt flög dörren upp, där stod han i

dörren med en yxa. Jag bodde på tredje våningen. Som han såg ut förstod jag hur det skulle sluta. Jag rusade till balkongen och hoppade från tredje våningen. Grannarna larmade. Jag låg kvar på backen när polisen kom, det gick inte att stiga upp. De frågade vad som hänt. Sedan rusade de in i huset och tog mannen.

– Efter det återkom en ständig tanke "Varför hoppade jag? Om jag undvikit det hade inte polisen kommit för att gripa honom, då hade han klarat sig." Högre värde än så hade jag inte inför mig själv. Trots att han såg ut som om han skulle slå ihjäl mig var det jag som skulle skydda honom.

– Efter att jag lämnat honom tog det mig tio år av livet, fyllt med bitterhet, hat och

"Min självkänsla var utplånad, kanske var det därför jag stannade kvar.

Jag trodde mig inte klara ett eget liv."

rädsla, innan jag orkade komma igen som en kvinna med självkänsla. Inte förrän då kunde jag tänka "Utan att hoppa hade jag kanske inte överlevt."

ATT NÅ SÅ LÅNGT I BERÄTTELSEN tar några timmar. Fortsättningen handlar om de förnedrande sexuella handlingar mannen dessförinnan hade utsatt henne för. Så vidriga att de ofta saknar ord för att beskrivas. "Det klarar jag inte." Bilderna som framkallas på näthinna får hennes ögon att tåras.

– Han skulle äga mig, allt kretsade kring honom, jag var en sexuellt utnyttjad dörrmatta. Min självkänsla var utplånad, kanske var det därför jag stannade kvar. Jag trodde mig inte klara ett eget liv. Han visste det och utnyttjade att jag hamnat i en beroendeställning. Ville vi festa löste han det. På annat sätt kan jag inte förstå hur jag stod

ut med förnedringen – jag var beroende av alkohol som han ordnade.

TVÅ DAGAR SENARE ÅTERUPPTAR vi samtalet. Inför det har vi bestämt att försöka tala om lycklig kärlek. Kvinnan berättar om en annan man, inför vilken hon kände kärlek. Efter fem månader var hon gravid. Drygt tre år senare hade de fått tre barn.

– I början var jag mycket rädd för att leva i ett nytt förhållande, samtidigt var jag rädd för att leva ensam. Med honom var det kärlek. Jag blev varm i hjärtat när jag såg honom, han fick mig att le och skratta. Han hade mycket kroppskontakt, lade sin hand på min axel eller runt midjan – rörde vid mig – utan att det skulle sluta med något sexuellt.

Han gav mig en trygghet jag aldrig tidigare upplevt. Nu när jag tänker på det kan jag fortfarande känna kärleken när han var med på förlossningarna. Jag var glad över att ha mött en man som ville hjälpa mig när

barnen föddes. I det umgänge jag är idag är det ovanligt med sådana män, de undviker förlossningen och börjar fira innan barnet är fött. Jag är lycklig över allt gott han gett våra tre barn.

– Efter fem år var det jag som lämnade honom. Jag vet inte varför, var det för att jag ville börja dricka igen som jag svek honom och barnen? Eller var jag för trasig och förstörd av tidigare relationer för att kunna leva i en familj? Var det så att jag inte klarade av att leva ett vanligt liv där man inte vara beroende och i underläge? Trots att han både älskade och respekterade mig. Jag var lycklig. Ändå ville jag ut och dricka. Inte bara festa en fredag eller lördag, utan mer än så. Det går inte när man sitter med en man och tre barn.

En lång stund talar vi om kvinnan gjorde ett val när hon svek mannen och barnen.

Hon säger att det fanns ett val – en möjlighet att stanna kvar eller gå. Hon valde att gå.

Dagen därpå ses vi igen. En sak sades inte igår. Hon vill fortsätta tala om valet hon gjorde. Var det ett fritt val?

– Jag vet att jag blir en dålig mamma om jag går ut och super. Jag har en man som älskar mig och som jag älskar. Ändå går jag ut och dricker. Varför gör jag det valet?

– Jag visste absolut vad jag gjorde, mina vändor var vidriga. Alkoholen vann. Vi separerade och efter ett tag festade jag veckans alla kvällar. Jag visste exakt vad mina barn upplevde. Jag hade själv upplevt det som barn, de kände samma sak som jag. Ändå utsatte jag dem för sveket.

– Min mamma var gravt alkoholiserad när jag var barn. Vid 13 år utsattes jag för ett övergrepp, jag var full när det hände. Min mamma frågade "Är du säker? Du var ju full." Jag svarade "Jag är säker." "Eftersom du var full kan vi inte göra något." Hon stod inte upp för mig. Var det ett val när jag valde bort min familj? Ibland vet jag inte. Visst gjorde jag ett val, samtidigt kan jag ibland se att det inte fanns något alternativ.

NÄR JAG VAR 16 ÅR OCH FLYTTADE hemifrån var mitt dyraste och heligaste löfte att jag aldrig skulle bli som min alkoholiserade mamma. Jag stängde ute min mamma och klippte kontakten nästan helt under många år.

– När jag själv svek mina barn började jag långsamt förstå min egen mamma och

varför hon varit så avtrubbad mot mig. Jag tvingades för första gången inse att jag var alkoholist. Varför följde jag i hennes fotspår när jag av egen erfarenhet hade upplevt konsekvenserna?

– En dag ringde jag min mamma och berättade att även jag var alkoholist. Trots att det bara var i telefon vi talade med varandra blev det för första gången i livet ett nära möte mellan henne och mig. När jag var riktigt liten hade jag en gång sagt "Jag äls-

"Där kärlek handlar om trygghet mellan människor, att alla har samma värde och att man visar varandra ömsesidig respekt."

kar dig mamma!" aldrig en gång till sa jag samma ord. Jag hade aldrig sett henne i tårar. Nu hördes hennes gråt i telefonen. En vecka senare fick jag ett paket med posten, det var fyllt med böcker som Anonyma Alkoholister använder, då gick jag själv med i AA. Mitt i det hemska ville hon mig väl. Jag kunde förlåta min mamma.

– Under de tre år hon fortsatte att leva hade vi en hyfsat bra relation. Nu kunde jag återigen säga "Jag älskar dig mamma!" När hon dog kände jag riktig sorg, trots allt.

Vid vårt sista samtal om kärlek talar vi

om nuet. Barnen är över 20 år och hon har nära kontakt med dem. Nästan dagligen talar de med varandra. Hon lever ett nyktert liv och har ett arbete. Hon lever ensam, är inte beroende av en man. Och kärleken? Jo, den finns där.

– Det går inte att överleva utan kärlek, men den finns på så många olika sätt. När jag möter mina barn blir jag varm i bröstet. När jag tänker på barnens pappa känner jag en enorm tacksamhet för att han funnits och fortfarande finns för mina barn. Förra julafton var han och hans nya kvinna hemma hos mig. Mina tre döttrar var där, två av dem har killar. Jag såg hur de kärleksfullt smekte sina män på exakt samma sätt som deras pappa gjort i hela deras liv. Den julaftonen är en av mina vackraste minnen, där kärlek handlar om trygghet mellan människor, att alla har samma värde och att man visar varandra ömsesidig respekt.

– Idag är jag en stark kvinna med självförtroende och självkänsla. Det har varit en lång resa för att nå dit. Jag har genomgått en lång behandling, fortsätter att besöka Anonyma Alkoholister och är ödmjuk och tacksam över det liv jag trots allt nu fått. Nu lever jag ensam och bestämmer själv över dagen. Ändå kan jag ibland drömma om en man. Alla vill väl ha kärlek? Om gemenskapen att ha någon att tala med när man vaknar på morgonen, där man ger varandra kärlek som bygger på trygghet.

leif.stenberg@telia.com

ANNONS

- * Träningsboende
- * Jourboende
- * Halvvägsboende

www.sikta.info • info@sikta.info
0707 - 15 76 00 / 0703 - 32 48 96
Eslöv • Malmö • Lund

Att känna att man både vill och vågar

Att få uppleva att man kan och att man verkligen lyckas. Att leva med vuxna som har tid, men som också vågar ställa krav och sätta gränser. Det är vad trygghet, kärlek och fasthet handlar om - det som vi på Närsjögläntan vill förmedla till de ungdomar som kommer till oss.

Närsjögläntans HVB-hem finns i Falun, Dalarna. Här arbetar vi med flickor i åldern 12-18 år och utifrån ett miljöterapeutiskt perspektiv med teoretisk utgångspunkt i KBT.

Närsjögläntans resursskola vill ge elever - både pojkar och flickor - som mött svårigheter i skolan en chans att lyckas. Hos oss möter de en lugn och trygg studiemiljö.

Närsjögläntans familjehemsverksamhet erbjuder konsultstöd i familjehemsvård. Våra familjehem är kvalificerade och tar emot barn och unga i alla åldrar.

närsjögläntan
www.narsjoglantan.se • 023-620 70

Övergrepp på pojkar

42 procent av de intervjuade männen i Vanvårdsutredningen har varit utsatta för sexuella övergrepp som omhändertagna. Varför är det så tyst om det?

”Jag har aldrig sagt till mina barn att jag älskar dom. Inte till min fru heller. I varje kvinna ser jag en av de otaliga kvinnor som under kort tid kallades min mamma i barndomen.”

Det är början på ett samtal från en man strax över 50. Han ringde mig och ville veta om han hade rätt till ersättning från Staten. En av de otaliga som ringer och berättar om sina liv, till-kortakommanden och sorger. I hopp om att just deras liv skall vara värt 250 000 kronor. Det som slår mig är hur oändligt många som har varit fosterbarn/barnhemsbarn. Där konsekvenserna av barndomsåren ligger som en osynligt överpackad ryggsäck som ständigt följer med dem.

En annan berättade att han numera var rik, hade det bra – mer än bra. Lyckade barn, villa och hund. Han har aldrig berättat för någon annan än sin fru om sin barndom. F d foster- och barnhemsbarn är inget man skriver i meritlistan, som f d riksdagskvinnan Gunilla Wahlén har sagt. Men att ha suttit i riksdagen är en merit.

IBLAND PRATAR JAG MED parkbänksfolket, uteliggarna. Medelålders män och kvinnor. Det vi ser är deras missbruk och slitna yttre. Men också här finns ett slitet och sårat inre. En av dem berättar för mig om tiden på Eolshäll (*Hälle – Close to hell*). Ett pojk- och skolhem som var beläget i Hägersten, Stockholm. Där placerade Stockholms barnavårdsnämnd unga tonårspojkar med problem för att deras liv skulle bli bättre. För några blev vistelsen en resa in i vuxen ålder med sexuella övergrepp i ryggsäcken. Andra lade grunden till ett tungt missbruk av knark och alkohol. De sexuella övergreppen på Eolshäll vågade ingen vittna om. En ansedd ungdomsledare i fadersgestalt hade större tyngd än problempojkarna på hemmet.

En av pojkarna jag brukar prata med

berättar om förnedringen och kränkning. *Omerta-tystnad* = ingen att berätta för, och vem skulle ha trott honom. En av drömmarna: att ha ett normalt liv, med en tjej/kvinna, har han lämnat bakom sig. Med tjejer blir skammen så mycket större.

När många ur den här gruppen berättar för sina socialsekreterare eller läkare om det som hänt blir svaret ofta, ”det var ju så länge sedan, det måste du väl ha lagt bakom dig”. Utsatthet leder inte med automatik till missbruk eller social misär och vi hanterar våra upplevelser på olika sätt. Men alla förmår inte att glömma eller sudda ut och när inget annat hjälper så är drogen en bra kamrat. Åtminstone under några minuter eller kanske timme.

42 PROCENT AV MÄNNEN som intervjuades i utredningen *Vanvård i social barnavård* (SOU 2011:61) uppger att de utsatts för sexuella övergrepp av något slag. Det kan vara från att bli påsatt av fosterfadern till att tvingas tillfredsställa sin fostermamma. 42 procent av 357 intervjuade män är det signifikativt med 42 procent av alla placerade pojkar? Ja, det borde det ju kunna vara. I så fall hur många män där ute, oberoende av sin sociala situation lever med minnen som vare sig pojkar eller flickor borde leva med!

Det som slår mig är att skammen är så mycket större bland utsatta män än bland kvinnor. Nu går alla i taket. Det är inget som kvinnor talar om varje dag, sant, men kvinnor talar och i många fall söker de hjälp om än långt upp i åren. Men jag hör ytterst sällan medelålders män berätta öppet om hur de som barn i samhällets skydd utsattes för sexuella övergrepp. En majoritet av männen i Vanvårdsutredningen hade inte berättat tidigare och än mindre sökt professionell hjälp.

Och konsekvenserna finns där. Distanslöshet, oförmåga till att knyta an. Till-

litsbrist. Problem med kvinnor och ibland också att klara av relationerna med sina barn. Väldigt många män inom Vanvården har valt bort barn. Av rädsla och för att inte kunna ge det barn behöver.

OM JAG GÅR TILL MIG SJÄLV så blev mina barn min stora trygghet. Det jag inte fick skulle mina barn få. Mängder av kärlek och framför allt att få vara barn. För kvinnor i vår situation blir barn en förhoppning om att ge det man inte fick. Vi väljer mödrskapet som en väg ut ur det förflutna, även om vi inte alltid klarar av det.

Jag brukar fråga män, varför det är så laddat att ha varit utsatt för sexuella övergrepp. Svaret blir ofta ”bögskräck” rädslan för att bli förknippad med homosexualitet. Det verkar svårt att skilja mellan sexuell identitet och barnets ofrivilliga medverkan.

För forskare inom svensk barn- och socialvård är Vanvårdsutredningen en guldgruva. Förhoppningsvis innebär det att några vågar gå vidare med inriktningen sexuellt utsatta pojkar och deras liv.

anne.skaner@bredband.net
www.styvbarn.se

ANNE SKÅNÉR är samhällsdebattör och aktiv inom Samhällets styvbarn.

Aggressiva män

Var tredje kvinna uppger att mannen slår henne

I Beirut finns Mellanösterns första klinik för män som använder våld hemma. Samtal, förståelse och kunskap ska förändra attityder och könsroller.

Text & bild: Hanna Younes

48-åriga Walid, eller Abu Omar, som de flesta människor i det palestinska flyktinglägret Al Jaleel kallar honom, sitter på soffan med benen brett isär och röker vattenpipa. Han har mörka ringar under ögonen. Doften av sött äpple blandas med den tunga lukten från Walids kedjerökande vän och en svag diesellukt från kaminen som är placerad i mitten av det tjugo kvadratmeter stora vardagsrummet.

Hans fru, Huda, sitter på en madrass på golvet omgiven av sina egna och grannens barn. Jag försöker se om jag kan hitta några spår av våld i hennes osminkade bleka ansikte. Hennes hår är täckt av en brun- och vitmönstrad slöja och hon har på sig en storlek för stor utväntad fleecejacka.

– Jag slår henne aldrig i ansiktet. Jag vill inte ge henne synliga märken. Jag slår henne på axlarna, på ryggen eller armarna, ibland med en pinne. Ett eller två slag, det är allt. Ibland drar jag henne i håret och andra gånger jag gör så här, säger Walid och nyper mig i överarmen och tittar mig rakt in i ögonen.

Våldet förekommer inte varje dag. Ibland en gång var tredje månad, ibland varje vecka. Walid betonar att han inte slår henne för att han hatar henne. Han behöver bara få utlopp för sin stress, säger han.

Ett vanligt mönster, enligt psykoterapeuten Anthony Keedi.

– De flesta aggressiva män slår inte för att de är sadistiska. De njuter inte av att se andra lida. De tänker inte att ”nu ska jag gå hem och slår henne i ansiktet så att hon börjar gråta”. De vet inte hur de ska hantera vad de känner, så de agerar ut i ilska.

Tillsammans med chefen Rabih Chammay och psykoterapeuten Ola Ataya driver Keedi en mansklinik i den libanesiska kvinnoorganisationen KAFA:s regi. Den startade i augusti förra året och är det första projektet i Mellanöstern som erbjuder psykoterapi för män med aggressivt och våldsamt beteende.

– Jag tror att orsaken till att Libanon är först med det här har att göra med att vi har så många organisationer som arbetar för kvinnors rättigheter. Våld i hemmet är dessutom en stor fråga här, speciellt om vi talar om flyktingar, säger Ola Ataya.

DET FINNS INGEN ÖVERGRIPANDE statistik om hur vanlig den här typen av våld är i Libanon. En UNDP-stödd studie, som gjordes på olika vårdcentraler under 2002, ger en hint om omfattningen. Av de 1 415 libanesiska kvinnor som intervjuades uppgav mer än en tredjedel att de var offer för våld i hemmet.

Huda gillar inte berätta för någon att hennes man våldför sig på henne. Hon är tyst,

”Walid betonar att han inte slår henne för att han hatar henne. Han behöver bara få utlopp för sin stress, säger han.”

även när Walid slår henne. Att slå tillbaka har aldrig varit ett alternativ.

– Jag är en kvinna och i vår kultur och religion är det inte ok för en kvinna att slå en man. Han är mannen och därmed ansvarig för hushållet, så hur skulle jag kunna slå honom? Om kvinnan slår mannen upphör hon att vara kvinna och blir istället en man.

Huda uttrycker vad nästan alla förtryckta kvinnor känner, enligt Ola Ataya: hjälplöshet. De reagerar ibland genom att prata eller skrika tillbaka på mannen, men de slår sällan.

Ola Ataya arbetar också vid American

University i Beirut och med flera människorättsorganisationer i Syrien, Libanon och Jordanien. I sitt arbete har hon träffat många män med våldsamt beteende. Ett ord upprepas ofta när de förklarar varför de slår sina fruar eller barn:

– Ilska. De är arga och det är mycket svårt för dem att inse att det finns andra sätt att uttrycka sig på än genom våld.

Ibland när Walid kommer hem och är arg på grund av de problem han stöter på utanför hemmet vill han bara sitta ner, ta en kopp kaffe och lugna ner sig.

– Då sätter min fru igång och klagar direkt. Så ett ord från henne, ett från mig och sedan är bråket igång. Hon har samma problem och stress som jag har.

ILSKA OCH VÅLD ÄR OFTA REAKTIONER på känslor som rädsla, stress, trötthet eller depression, vilket i sin tur har många olika förklaringar. En del experter på området pekar på den förändrade kvinnorollen. Dagens libanesiska kvinnor är utbildade, gör sin röst hörd och arbetar. Men männen har inte hängt med och anpassat sig till den nya situationen. I stället oroar de sig för att de ska förlora sin dominerande position.

– De ser vad som försvinner från dem och försöker därför ta tillbaka sin position. Tyvärr är det många som inte känner till något annat sätt att göra det på än genom våld. Män i vårt samhälle är uppfostrade till att handskas med ilska och frustration genom att skrika och vara våldsamma, inte genom att kommunicera och diskutera, säger läkaren och forskaren Jinan Usta.

Hon har arbetat med mäns våld mot kvinnor i över tio år och har hjälpt kliniken att skapa en manual för hur de ska få män engagerade mot våldet.

Walid skyller sin stress och ilska på de små

Walid slår sin fru och sina barn. Det är inget han är stolt över, men könsroller och brist på pengar gör terapi omöjligt.

ra omständigheter som hans familj lever under. Han minns hur stabil familjens tillvaro var för tio år sedan när de bodde i en kristen by utanför Baalbek. Han hade ett fast jobb och kunde ta sin familj på utflykter. Då fanns det inget våld.

Men sedan försvann pengarna.

Han lämnade sitt jobb som mekaniker för ett projekt som misslyckades totalt. Han förlorade sina investerade pengar och familjen var tvungen att flytta in i ett stenhus på femtio kvadratmeter i flyktinglägret. Vatten är gratis i lägret och föräldrarna behöver inte betala skoltransport för sina barn, eftersom skolan ligger i samma område. Trots flytten har deras ekonomiska situation fortsatt att vara tuff. Fyra barn innebär stora utgifter.

– En av dem vill ha byxor, en annan vill ha skor och en tredje smycken, säger Huda

ster genom sitt arbete som chaufför. Jobbet är mycket oregelbundet. Hans arbetsgivare kan ringa när som helst under dagen, Walid måste alltid finnas till hands.

Familjens månadsinkomst, cirka 500 000 libanesiska pund (drygt 2 000 kronor), är inte tillräckligt för att betala deras fasta kostnader. Hyran ligger på 125 000 pund, diesel för uppvärmning på 300 000 och el på 100 000. De är beroende av stöd från UNRWA.

Den dåliga ekonomin, trångboddheten och den hårda situationen i lägret – som Walid beskriver som ett fängelse – påverkar honom negativt.

– Jag slår till och med mina barn.

KLINIKENS MÅL ÄR ATT HJÄLPA MÄN att inse att deras våldsamma beteende skadar både dem själva och deras familjer. Den vill ock-

Han illustrerar med ett exempel från några dagar sedan när Omar berättade för sin mamma att han ville åka till Baalbecks centrum med sina vänner. När Walid kom hem berättade hans fru för honom att deras son var ute någonstans nära huset. När han upptäckte sanningen straffade han båda med stryk.

– Hon visste var han var, säger Walid.

– Nej, jag svär till Gud att jag inte visste det, svarar Huda. Hon har bytt plats till soffan, där en affisch av Yassir Arafat tornar upp bakom henne och täcker en tredjedel av väggen. Hon tänder en Gauloises Blondes-cigarett och tar en klunk av turkiskt kaffe.

– Nej, du visste om det!

– Nej!

Deras röster höjs. Jag ber dem att lugna ner sig innan det börjar bli värre.

– Vi har varit gifta i sjutton år och fram till

Män förväntas inte söka hjälp, än mindre gå i terapi.

En flicka är en flicka, en pojke är en pojke. Tidigt.

och pekar på sin elvaåriga dotter och två söner, sju och tretton år, som halvt liggande på madrasser på golvet tittar på nöjeskanalen MBC 4 med ljudet nedskruvat på en trettio-tums teve. Hennes tredje son, Omar, är sexton år och ute någonstans och spelar fotboll.

DET ÄR INTE BARA WALID, HUDA och deras fyra barn som måste samsas i det begränsade utrymmet bestående av två rum, en toalett och ett litet kök. Walids mormor, som är nästan nittio år, har levt med dem sedan hon var tvungen att lämna lägret Nahr el-Bared under 2007, då Fatah al-Islam drabbade samman med den libanesiska armén. Walid var den ende som kunde ta emot henne, eftersom hans mamma är sjuk och hans fyra syskon lever i Europa. Ingen av bröderna eller systrarna hjälper honom med pengar. De brukar inte ens ringa.

Varken Walid eller Huda har fast jobb. Huda hoppar ibland in som sekreterare när Fatah-kontoret behöver hjälp, men hon tillbringar större delen av tiden med att ta hand om hushållssysslorna och barnen. Walid står för den största delen av familjens inkom-

sa visa att det finns alternativa sätt att hantera sin frustration.

– Särskilt om vi talar om flyktingar. Jag säger inte att deras livsvillkor förbättras bara för att de kommer till kliniken, men de kan lära sig att hantera situationen på ett mer positivt sätt. Det är mycket viktigt, eftersom de är förebilder för sina barn. Barnen lär sig av sin far, så våld går vidare från en generation till en annan, säger Ataya.

Huda är emot att hennes man slår henne och barnen. Det påverkar dem negativt.

– De ser hur deras pappa beter sig så de beter sig på samma sätt med varandra genom att slå, skrika och svära.

Även Walid har märkt av effekten av våldet. Han ser hur barnen har blivit rädda för honom. De frågar sin mamma om lov att göra saker och om något händer är det för henne de berättar. Fadern lämnas utanför. Det gör honom arg.

– De kan inte dölja saker för mig, eftersom jag är ansvarig för allt och alla i huset, säger han. Om något problem uppstår är det jag som står ansvarig inför lagen, inte mina barn eller min hustru.

nu kan vi inte förstå varandra, eftersom vi är så olika, säger Huda. Hon förklarar det med den tioåriga ålderskillnaden mellan dem.

Hon skulle ha lämnat honom för länge sedan om hon inte hade varit säker på att han verkligen älskar henne. Han tappat kontrollen när han blir upprörd och kan inte se framför sig. Men hans ilska försvinner snabbt. Han ber henne alltid om förlåtelse genom att kyssa henne och berätta för henne att allt kommer att bli bra.

– I ögonblicket när jag förlorar kontrollen över mina känslor och slår min fru kan jag inte säga om jag gör något fel eller inte. Efteråt känner jag naturligtvis att jag gjorde något dåligt, eftersom jag gjorde något utanför min kontroll, säger Walid.

DET HÄR ÄR TYPISKT FÖR DEN HÄR TYPEN av fall, enligt Anthony Keedi.

– När männen ber om förlåtelse, kanske gråter de, känner de att de kommer att förändras och det är därför kvinnorna stannar. Men detta är problemet, eftersom nästa gång de blir arga beter de sig våldsamt igen.

Med sitt team på kliniken vill han starta

en rörelse där män formar en ny mansroll.

– Det är inte en mansrörelse i likhet med kvinnokampsrörelsen. Det är mer en rörelse för att få män att ta till sig typiskt kvinnliga egenskaper, som att kommunicera och uttrycka känslor. Vi måste lämna de traditionella mans- och kvinnorollerna och skapa nya könsroller.

FÖR ATT NÅ SINA MÅL FOKUSERAR DE sin behandling på att lära män hur de hanterar sin stress och ilska och hur de kommunicerar med sin familj på ett icke-våldsamt sätt. Mycket uppmärksamhet ägnas också att hjälpa männen att upptäcka positiva saker om sig själva.

– Om du arbetar med att ta fram de positiva sakerna i dig själv ägnar du mindre uppmärksamhet åt de negativa delarna. Du bör-

ta med en terapeut, men han har inte råd. Han har hört att han måste betala cirka 50 000 libanesiska pund (runt 220 kronor) för ett möte. KAFAs klinik är finansierat av den amerikanska hjälporganisationen International Medical Corps och är gratis, men det är inte ett alternativ för honom. Beirut ligger för långt bort.

Två stolar, en för patienten och en för terapeuten, är placerade framför varandra i Keedis rum. Endast ett fyrkantigt bord skiljer dem från varandra. Ett paket med näsdukar lägger på bordet. Några av männen gråter, andra uttrycker ilska och många av dem är oroliga. Men det finns också skritt.

För att lätta upp stämningen under behandlingen använder Anthony Keedi ibland humor.

– Våld och aggressivitet är tunga ämnen

tro sina problem för. Han berättar inte för någon av rädsla för att den personen kommer att prata med Huda bakom hans rygg och råda henne att lämna honom.

PLÖTSLIGT KNACKAR DET PÅ DÖRREN. En granne vill titta förbi på en kopp te. Med viskande röst säger Walid till mig att inte nämna något av vad vi just pratade om.

– Ahlan, Ahlan, (välkommen) säger Walid till gästen och hans tidigare allvarliga ansikte byts ut mot ett stort leende. Minst två tänder saknas.

Jag ringer Walid morgonen efter intervjun för att kolla att han är ok.

– Jag var så lättad efter att vi hade pratat. Vanligtvis har jag sömnproblem. Jag sover en timme och sedan vaknar jag. Men i natt kunde jag sova hela natten.

Anthony Keedi, Rabih Chammay och Ola Ataya driver manskliniken i Beirut.

Förändring kräver kunskap.

jar förstå hur du kan använda de här positiva bitarna för att hantera dina negativa känslor. Med andra ord, vi försöker få männen att hjälpa sig själva, säger Ataya.

PERSIENNERNA ÄR NERE, MEN TAKLAMPAN och de orangea väggarna lyser upp rummet där Anthony Keedi tar emot sina patienter. Han rullar upp persiennerna mot den tomma gatan utanför. Libanesiska säkerhetstjänstens kontor mitt emot är nedsläckt. När Keedi hade patienter tidigare på eftermiddagen var det mycket liv och rörelse utanför.

– Jag har alltid persiennerna nere när jag har besök. Det ger en känsla av trygghet.

Det är nämligen ett stort steg för männen att erkänna att de har problem och att söka hjälp. De vill inte att någon ska veta om det.

– Det är ett sådant tabu i Libanon att gå hos en psykolog, särskilt för män. Det är emot den manliga könsrollen. Det är därför vi gör allt vi kan för att det ska bli en så privat och individuell process som möjligt för dem. Våra broschyrer och visitkort är mycket diskreta och mannens namn är hemliga.

Walid önskar att han kunde gå och pra-

som män känner skuld för och de känner sig obekväma i terapisituationen. Att använda humor, om det görs på rätt sätt, kan göra att du lättare får ut ditt budskap. Samtidigt kan du göra processen roligare och lite lättare.

Just nu har han fem patienter, både gifta och ogifta, som kommer en gång i veckan. Några andra kommer mer oregelbundet på grund av sitt arbetsschema.

– Hittills är det ingen som har stagnerat i sin utveckling. Alla går framåt, några snabbare än andra.

Kliniken har även ett journummer som Keedi ständigt bär med sig. Ibland ringer män bara för att prata. De behöver ett lyssnande öra.

HUDA TROR ATT OM HON BEHANDLADE Walid på ett mer kärleksfullt sätt skulle han vara mindre arg, som att säga snälla saker till honom och krama honom.

– Jag vill inte visa mina känslor, jag håller dem inne. Jag är så blyg. Och våra barn blir allt äldre och jag känner mig inte bekväm att krama honom framför dem.

Walid har inga vänner som han kan anfö-

Teamet på manskliniken har planer på att utöka verksamheten de närmaste två åren. Det förs diskussioner om att kliniken ska samarbeta med socialdepartementet för att kunna nå ut i fler libanesiska städer.

Planer finns också på att starta liknande projekt i Jordanien, Palestina och Egypten. Men Anthony Keedi betonar att de inte kommer att stressa fram något.

– Det jag älskar med mitt team är att de är lika passionerade som jag i den meningen att vi inte vill springa innan vi kan gå. Just nu skaffar vi oss erfarenhet och ser vad som funkar. I slutändan har vi förhoppningsvis en mängd erfarenheter som vi går ut med och berättar för andra om.

hanna.younes@sydsvenskan.se

Abu Omars familjemedlemmar har egentligen andra namn.

Pokerfejs

*Alla drömmer om
att bli vinnare*

Mamma, Åsa Eek Engquist, lovar Nickan, Kristin Falksten, att nej hon spelar inte!

Vem har familjens bästa pokerfejs? Den spelberoende mamman, Nickan som blånekar i skolan eller lillbrorsan som inte bryr sig? Teater Uno ser spelproblematiken ur ett barnperspektiv.

Text: Ingemo Orstadius

Bild: Per-Anders Karlsson

God morgon! Är hela Bergsjön här i dag eller? Skådespelaren Pelle Bolander i svart keps och dito solglasögon delar ut spelkort till en elev med uppmaningen att inte avslöja vilka kort hon fått. Sedan presenterar han snabbt sina medspelare som skramlar med spelmarkar. Björn Holmudd säger att just han har bästa pokerfejset.

Tempot är högt när Teater Uno interagerar med sin unga publik, som kastas rakt in i spelvärlden innan den ens hunnit in i salongen.

Den här regniga tisdagsförmiddagen har ett tjugotal femteklassare från Solbackeskolan i Göteborg kommit hit för att se Pokerfejs. Scenlösningen är enkel, med tre "bås" som markeras av stora tavelramar i guld, silver och koppar. Framför dem hänger ett

tunt svart tyg och på golvet ligger små ry-amattor i starka färger. Mitt på scengolvet finns en matta med texten "Las Vegas" och diverse symboler som ger associationer till spelvärlden.

PJÄSENS HUVUDPERSON, NICKAN, är en övergiven elvaåring som bor med en spelberoende mamma och sin lillebror Nicke. Kylskåpet gapar tomt och gympadojorna är urvuxna. Att Nickan dessutom måste ta ansvar för

"Repliken 'jag har ett hål i magen' återkommer som ett slags mantra genom hela föreställningen."

brorsan, som är ute på villovägar, förenklar inte hennes tillvaro. Skolarbetet blir givetvis lidande, trots att Nickan kämpar på med sina läxor.

Repliken "jag har ett hål i magen" återkommer som ett slags mantra föreställningen igenom. Hålet kan symbolisera den från-

varande mamman. När hon smygande gör entré och tömmer plånboken, ställer Nickan till med en scen och kräver att hon stannar hemma. Mamman kommer med bortförklaringar och lögn. Har pokerfejs och lovar "dator, cykel och en häst, din mamma hon är bäst". Just den sortens rim genomsyrar pjäsen. "Sluta gnäll, revbensspjäll, sluta gnäll, du har mjäll" lockar till skratt mitt i allt elände.

Nickan har också pokerfejs, som hon vägrar släppa. Men inför låtsaskompisen Doris, som egentligen är en plyschödlä, kan hon vara sig själv. Doris kommer med råd som inte alltid är så goda och ibland slår det över totalt, som när Nickan svär hej vilt och tuggar tuggummi i skolan. Det är tur att hon har en förstående fröken, som anar att allt inte står rätt till. "Hur har du det egentligen? Behöver du hjälp? Har det hänt något särskilt?" Fröken ställer viktiga frågor och Nickan är på god väg att avslöja sin hemlighet när hon säger "min mamma spelar"... men så tillägger hon "piano". Någon "gör om tungan" på Nickan och hon kan inte säga det hon vill.

Mot slutet av pjäsen ser vi mamman vän-

das över sitt spelmissbruk. Hur ska det gå för ungarna? Hon somnar på golvet med en tablettburk i handen, men hittas av sina barn som ringer efter ambulans. Fröken träder in som en räddande ängel och Nickan kan äntligen erkänna inför sig själv och omvärlden att mamman är spelmissbrukare. "Alla vet min hemlighet" är passande nog en av slutreplikerna.

En viktig del i Teater Unos arbete är diskussionen med publiken efter föreställningen. Fastän femteklassarna verkade totalt uppslukade av pjäsen går samtalet trögt. Pelle Bolander frågar dem vad de gillar att spela. "Tevespel" svarar någon och Pelle berättar att han också gillar att spela, men tillägger att "det är lätt att fastna".

ÄVEN OM POKERFEJS HANDLAR OM hur en familj påverkas av spelmissbruk, kan den också beröra barn vars föräldrar är frånvarande av andra orsaker. En pojke berättar om en kompis som fått hjälp för att pappan drack för mycket.

Kristin Falksten, som spelar Nickan, får frågan om hon grät på riktigt i föreställningen.

– Ja, för jag lever mig in i rollen. Men hur mycket jag gråter, beror på vad jag har för dag, svarar hon.

– Man letar inne i sig själv. Jag tänker på hur det skulle kännas om jag själv var 11 år och i den här jobbiga situationen, tillägger Pelle Bolander.

LÄRARNAS FÅR ETT PAPPER MED TANKAR och frågor att jobba vidare med i klassrummet. Vad har föräldrar för ansvar mot sina barn? Vad kan man göra om man är i Nickans situation? Kan det finnas andra anledningar till att barn lämnas att ta hand om sig själva? Det är viktigt att ha någon att prata med, en lärare, ett gosedjur eller en låtsaskompis. Längst ner på pappret finns telefonnummer till Spelberoendes förening och Bris.

Teater Uno vill med pjäsen uppmana barn att ta av sig sitt pokerfejs, att våga bryta sin tystnad. Det lyckas de väl med. Pokerfejs är en ovanligt hoppingivande och rolig föreställning, utan moraliska pekpinningar. ingemo.orstadius@telia.com

SE SJÄLV:

www.teateruno.se

Pokerfejs på Teater Uno i Göteborg

Manus: Cristina Gottfridsson

Bearbetning: Teater Uno

Regi: Sergej Merkusjev

Medverkande: Pelle Bolander, Åsa Eek

Engquist, Kristin Falksten och Björn Holmudd.

Producent: Marie Svensson

Pokerfejs spelas för barn från 11 år och uppåt samt för vuxna, både på egen scen och uppsökande.

Pjäsen spelas under hela 2012.

Budskap utan pekpinningar

Teater Uno vill vara en moralisk teater utan att moralisera. Research och fördjupning är självklara arbetsmetoder. Skådespelarna är involverade i allt.

Text: Ingemo Orstadius

Bild: Per-Anders Karlsson

– Det är ovanligt att skådespelare tar ett så stort ansvar för föreställningen och allt runtomkring som vi gör, säger Pelle Bolander. Vi är som en teatermaskin.

Teater Uno är en av Göteborgs äldsta teatrar. Den startade 1977 och finns sedan fem år tillbaka på Esperantoplatsen. Lokalen, som tidigare var en spansk klubb, har högt i tak och är spartanskt inredd med stolar placerade runt höga vita mingelbord i foajén. Vid ingången till salongen finns en affisch med titeln *Pokerfejs* omgiven av spelkort som föreställer vanliga människor. Det var ingen tillfällighet att pjäsen startade i foajén. Teater Unos ensemble spelar lika mycket utanför scenen som på den.

– Vi har alltid en flytande gräns mellan scen och salong för att kunna interagera med publiken. Det är ett av Teater Unos kännetecken, säger producenten Marie Svensson.

TEATERN HAR EN PLATT ORGANISATION och fungerar som en medlemsgrupp.

– Ingen säger åt oss vad vi ska spela och alla konstnärliga val görs av skådespelarna själva. Alla vet varför vi gör en pjäs. Vi är vana vid att ta helhetsansvar och jobba med gruppregi. Det är en lång och jobbig, men intressant process, säger Marie Svensson.

Den här gången valde gruppen att ta in en regissör utifrån, Sergej Merkusjev. Han är

dock ingen ny bekantskap för Teater Uno, eftersom han regisserade deras förra pjäs, *Karl XII*, med ett gott resultat.

Att just Sergej Merkusjev passar in så bra på Teater Uno kan bero på hans ryska teaterbakgrund. Liksom Teater Uno är han van vid att med knappa resurser göra "explosiv" teater.

– Vi är som en teatermaskin. Vi har inga särskilda tekniker, utan gör allt själva. Medan två av oss är inne på scenen håller de andra två på med ljud och ljuseffekter, säger Pelle Bolander, som spelar Nicke i pjäsen.

Arbets sättet innebär att skådespelarna blir väldigt beroende av varandra och hela tiden måste lyssna på varandra för att det ska fungera.

Teater Uno arbetar ofta med aktuella sam-

"Ingen säger åt oss vad vi ska spela och alla konstnärliga val görs av skådespelarna själva. Alla vet varför vi gör en pjäs."

hållsfrågor och sommaren 2010 bestämde sig gruppen för att göra en pjäs om spelproblematik utifrån ett anhörigperspektiv. Men när de letade material på det temat, hittade de inget som passade. I pjäsen *Alkohålet*, av Cristina Gottfridsson, som beskriver hur barn drabbas av frånvarande föräldrar, är det förstås spriten som är problemet.

– Men vi ringde manusförfattaren och frågade om vi fick bearbeta hennes pjäs och hon sa ja. Hela teatergruppen är ansvarig

Pelle Bolander, Kristin Falksten och Björn Holmudd om hur även barn spelar.

”Hela samhället genomsyras av idén om att leva ett glidarliv, att bli en vinnare, inte en loser.”

för manuset till Pokerfejs, berättar Åsa Eek Engquist, som både spelar mamman och fröken i Pokerfejs.

För att förstå problematiken besökte skådespelarna Casino Cosmopol i Göteborg.

– Jag satsade 20 spänn och kom hem med 280, berättar Pelle Bolander. Jag älskar den triggern; känslan jag får inför ett avgörande.

Men det är stor skillnad mellan att spela och att vara spelberoende.

– Hjärnan blir kidnappad. Det handlar om känslor; förnuftet har inget att säga till om, förklarar Åsa Eek Engquist.

Staten tjänar mycket pengar på att folk spelar, men de enskilda människorna förlorar. Tillgängligheten har ökat dramatiskt med internet, det är gratis i början, det finns många spännande aspekter och det är ett sätt att umgås. Hela samhället genomsyras av idén om att leva ett glidarliv, att bli en vinnare, inte en loser.

Gruppen gjorde också studiebesök på *Spelberoendes förening* och fick höra historier från det verkliga livet. Föreningen var angelägen om att hjälpa till med information eftersom de gärna vill nå ut till barn. Rådgivaren Mattias Ekenberg läste manus under arbetets gång och kom med synpunkter.

Pelle Bolander tror att det går att förebygga spelberoende bland yngre.

– Och visst kan vi moralisera, men vi vill inte bannlysa spel som underhållning. Det är inte poängen i Pokerfejs.

ingemo.orstadius@telia.com

LÄS VIDARE

www.spelberoende.se

Mörkertalet är stort, men cirka två procent kallas riskspelare. Av dem har ungefär en halv procent grava spelproblem.

Mörkertalet är störst bland kvinnor, som har en dubbel skuldbörda. ”Jag som mamma borde inte spela. Jag ska ta omhand, inte bli omhändertagen.”

Snittåldern hos manliga spelmissbrukare som söker hjälp är mellan 35 och 40 år. Motsvarande ålder för kvinnor är 45-50 år. I kvinnornas fall är det ofta kopplat till att barnen flyttar hemifrån.

Bland dem som söker hjälp finns även mammalediga kvinnor och yngre män som spelar nätpoker.

Till riskgrupperna hör människor som lever ensamma eller känner sig utanför i samhället, invandrare och unga utan jobb. Men alla finns representerade, även personer med höga chefspositioner.

Spelberoendes förening har funnits sedan 1994. Mellan 2004 och 2007 skedde en dramatisk förändring. Dubbelt så många sökte hjälp för sitt spelmissbruk.

– Det är inte svårt att spela i dag. Du kan spela dygnet runt om du har en bra telefon. Spelandet har klivit in i vardagsrummet hos oss. I TV 4:s morgonsoffa skrapar du en trisslott och varje tidning har en spelbilaga, säger Mattias Ekenberg från Spelberoendes förening i Göteborg.

Föreningen arbetar med hjälp till självhjälp. Spelmissbrukaren är inte sitt beroende, han/hon har ett beroende.

Medlemmarna försöker peppa varandra att leva spelfritt.

Föreningen kan erbjuda förståelse, visa på goda exempel och ingjuta hopp.

ANNONS

ÄR DU SOCIALARBETARE?

Har du erfarenhet av att jobba med papperslösa inom ditt yrke, eller är du intresserad av att göra det?

Vi i SFSA-Gbg skulle gärna vilja komma i kontakt med dig. Vi vill skapa ett forum för att hitta metoder och strategier i arbetet med papperslösa inom socialtjänsten.

Hör av dig till oss: sfsa.papperslosa@gmail.com

**Socialarbetare
För Social Aktion**

En vargavinter utan internet

Kan man leva utan att vara uppkopplad? Inga datorer, mobiler, dvd- och mp3-spelare. Nej det går inte – utan kraftig abstinens. Sen är det nästan värt det!

Tänk dig att du en dag plockar undan alla datorer, mobiler, dvd-spelare, mp3-spelare och teveapparater hemma. Tänk dig att du även inkluderar barnens alla multi-mediaprylar i din storstädning. Hur känns den tanken?

Susan Mausharts bok *Nedkopplad* beskriver hur livet blev för henne och hennes tre tonårsbarn under det halvår som hon gjorde precis detta. Jag läste boken och fick hjärtklappning. Dels för att tanken är så oerhört provocerande, dels för att den lockade mig. Det kändes inte bra att jag allt som oftast talade med barnen vänd från dem, mot datorskärmen. Jag behövde verkligen en paus själv! Jag kallade allt mitt slösurfande för omvärldsbevakning, nätverkande och research – men egentligen spelade jag dataspel, skrev oändliga mängder inlägg på Facebook och hetsköpte konstiga saker på Tradera. Saker som jag verkligen inte har råd med. Jag ville förändra mitt beteende och sökte stöd hos Maushart och hittade snart fler läsvärda böcker i samma ämne.

Jag läste *The Shallows* av Nicholas Carr, om vad internet gör med våra hjärnor och konstaterade krasst att internet (och en och annan chokladkaka för mycket) har gjort mig fet, ful, fattig och korkad. Därför bestämde jag mig för att ta en nätpaus. Under ett halvårs abstinens kanske jag kan bli smal, snygg, rik och smart? Man måste ju prova.

JAG BÖRJADE BERÄTTA FÖR MINA VÄNNER att jag tänkte ta ett halvt års internetuppehåll. Jag kunde lika gärna sagt att jag tänkte gå med i en sekt. Mina facebook-vänner rasade: Du klarar det aldrig! Va, vill du tillbaka till stenåldern? Vad ska det vara bra för? Några tyckte att det var en utmanande och spännande tanke och flera önskade mig lycka till. De första dagarna

utan internet ville jag koppla upp mig redan innan halv åtta på morgonen. Det var fruktansvärt jobbigt att inte kunna göra det. Varför hade jag avinstallerat webbläsaren!

NU HAR DET GÅTT EN MÅNAD. Hur var det med fet, ful, fattig och korkad?

Fet? Den som surfar på nätet känner sig mer aktiv och i farten än den som ser på teve. Och lurar därmed hjärnan att tro att kroppen har rört på sig. Jag noterar att jag idag känner mig mer rastlös än vad jag tidigare gjorde och därför har lättare att verkligen komma ut i skogen. Men på vågen märks det inte någon skillnad.

Ful? Många timmar vid datorn gör din hy rödflammig, torr och känslig. Kanske är jag aningens snyggare. Får fråga någon.

Fattig? Allt du vill köpa är bara en knapptryckning bort. För människor som är impulsstyrda (och flitig internetanvändning gör oss bevisligen mer impulsstyrda) är nätet en uppenbar fara. Så ja, jag är nog lite rikare idag. Det finns inte en chans i världen att jag skulle hinna runt i affärer i samma omfattning som jag gjorde när jag "omvärldsbevakade" på nätet.

Korkad? Ja, jag är definitivt smartare. Jag läser en till två böcker per dag – jag, som under flera års tid har känt mig alltför okoncentrerad för att läsa "svåra saker". Någon invänder säkert att man blir mycket smartare av internet. Det gör alla. Det är en del av problemet. Vi blir alltmer av breda och ytliga "pannkaksmänniskor" – vi kan lite om mycket och googlar det mesta för att uppnå en känsla av kontroll.

Få av oss vill tillbaka till "förr-i tiden". Det vill inte jag heller. Men kanske borde vi ändå prata om hur samhället kommer att förändras av att vi får människor som är impulsiva, har svårt att läsa långa, snåriga texter och som fattar grunda beslut?

Och barnen? Jag skulle aldrig våga göra som Susan Maushart. Jag är för feg. Mina tonårsbarn grät och skrek när jag sade att vi skulle begränsa även deras internettillgång. De får numera surfa bara fram till 20.00 för att ha en rimlig chans att varva ner innan det är dags att sova.

Men efter den första veckans protester infann sig en märklig frid. Vi började spela brädspelet igen. Titta in hos oss en kväll och du kommer se oss vara tillsammans. Vi, som har sex olika internetuppkopplingar. Även om jag inte blir rik, smal, vacker och supersmart så gör den här lilla skillnaden att det verkligen är värt det.

maria.korpskog@telia.com

LÄS VIDARE

Nedkopplad, Susan Maushart
Var är du? Människan och mobilen, Katarina Bjärvall
The Shallows – what internet do to our brains, Nicholas Carr
Not buying it, Judith Levine
Den överhettade hjärnan, Torkel Klingberg
Distracted, Maggie Jackson
Alone together – why we expect more from technology and less from each other, Sherry Turkle

MARIA KORPSKOG är frilansskribent i Stockholm.

KULTUR

KONST

Turner, Monet och Cy Twombly
Moderna Museet i Stockholm
till 15 januari 2012

Frida Kahlo och Diego Rivera
Göteborgs konstmuseum
till 8 januari 2012

Färgstark konsthöst med några av
fixstjärnorna på konstens himmel.

Modernas utställning fokuserar
på sena verk av Turner och Monet

som förenas i en färgintensitet som
gör målningarna snudd på abstrak-
ta. Dem har man sammanfört med
verk av en av de senaste årens mest
diskuterade och utställda målare,
Cy Twombly som dog förra året.
Många av hans målningar är ut-
studerade färgexplosioner i samma
romantiska anda som Turners och
Monets. Flertalet är dock i sin
anspråksfullhet en sorts filosofiska
rebusar som är svåra att ta till sig
om man inte är förståsigpåare.

FRIDA KAHLO OCH DIEGO RIVERA
är kanske det mest välkända paret
i konsthistorien. Frida Kahlos
olycksöde och trasiga kropp,
Diego Riveras enorma muralmål-
ningar och utsvävande liv och
deras stormiga äktenskap.

Utställningen i Göteborg omfat-
tar blott ett trettiotal verk hämtade
ur en med konstnärerna samtida
samling, Jacques och Natasha Gell-

mans. Men utställningen lyckas
nyansera särskilt Frida Kahlos mål-
leri. Sjukdomsbilderna saknas men
i stället får vi självporträtt som
speglar hennes politiska, mexikan-
ska och feministiska engagemang.

Diego Riveras målningar, t ex
ett kitschigt porträtt av Natasha
Gellman, bidrar föga till hans re-
nommé. Några känsliga barnpor-
trätt däremot. Långt mer lyhört är
Frida Kahlos porträtt av maken. I
stället för machomannen träder en
känslig människa fram. /JM

BÖCKER

Himmel och pannkaka!
Christina Ahl
Recito

Socialsekreteraren som gick in i
väggen är undertiteln. Christina
Ahl fick till sist sin utmattningsde-

pression godkänd som arbetsska-
da. Jag läser boken samtidigt med
en ny facklig rapport enligt vilken
83% av alla socialsekreterare har
svårt att hinna med sina arbetsupp-
gifter. Och 60% har svårt att sova
på grund av oro över jobbet.

Dålig arbetsmiljö och extrem ar-
betsbelastning gjorde Christina Ahl
sjuk. I kombination med hennes
egen personlighet och bakgrund
– att vara duktig, hålla tillbaka
känslor, vara till lags... något hon
successivt blir medveten om.

Hon går igenom tre svåra
sjukdomsperioder med panikång-
est som det svåraste symtomet.
Särskilt svårt är att stå i kassakön
för att handla mat.

Det är en detaljerad – ibland
alltför detaljrik – djupt personlig
berättelse. Hon har två barn och
lider svårt av skuldskänslor inte
minst för deras skull, särskilt när
de svåra återfallen kommer.

Boken slutar hoppfullt, steg för
steg lyckas hon ta sig vidare.

Duktiga flickor av båda könen
men kanske framförallt politiker
och högre chefer borde läsa hennes
känslostarka berättelse. /KM

Det stora tåggrånet
Mikael Nyberg
Karneval

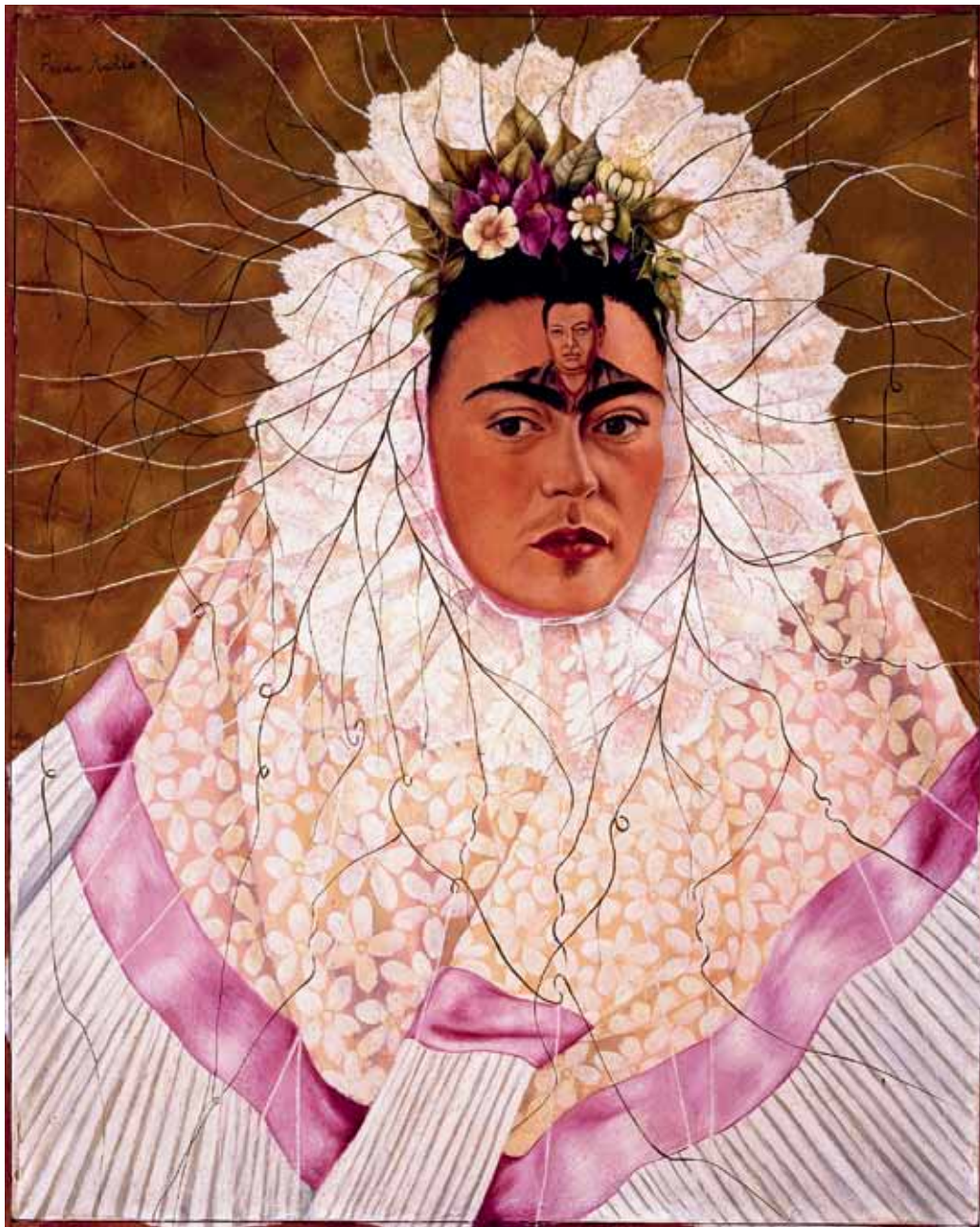
Vi är många trogna tågresenärer
som har undrat varför tågen inte
kommer i tid längre. Varför olyck-
orna ökat på senare år? Många av
oss misstänker nog att det är av-
regleringen av gamla pålitliga SJ
som är boven i dramat. Plus årtalats
försummelser av investeringar och
underhåll. Mikael Nybergs bok be-
kräftar med råge våra misstankar.

Styrkan i boken är de många
intervjuerna med kunnigt järnvägs-
folk som kan berätta varför allt
gått snett. Hur yrkesstolthet och
erfarenhet malts ned i konkurrens-
utsättningen. Hur oerfarna städare
och reparatörer hyrs in på korttids-
vikariat, och hur dagens jakt på
kortsiktiga vinster går ut över både
punktlighet och säkerhet.

Vi som vill protestera har mycket
ammunition att hämta från *Det*
stora tåggrånet. När ska politikerna
lyssna? Ska det behövas en ny
kaosvinter för att sans och vett ska
segra över de privatiseringsfunda-
mentalister som ställt till med så
mycket elände i vår tågtrafik? /SDV

Långt innan barnperspektivet
Om barnen som samhället
skulle skydda
Lo Bäcklinder & Marit Arnbom
Notis förlag

Tretton f d fosterbarn berättar om
sin barndom. Några har haft det
bra, men många vittnar om över-
grepp, vilsenhet, svek och över-
givenhet. Bakom varje placering
ligger en tragisk familjehistoria.
Placeringarna skedde ofta över hu-

Frida Kahlo med maken Diego Riviera i pannan.

vudet på barnen. Få visste vart de skulle, varför, hur länge. Ingen fanns att fråga. Många rymde. Några resignerade. "Om jag haft större mod så kunde jag ha berättat," säger en kille som var utsatt för övergrepp under lång tid.

Men barn har inga referensramar för att förstå vad de är med om, inget språk för att berätta. Killen som fosterföräldrarna brukade låsa in i veboden säger att han tyckte att de var snälla som trots allt inte lät honom frysa ihjäl. Lösningen för några hade varit adoption, för några att få stanna hemma med stöd och hjälp, några att få komma till far- eller morföräldrar. Eller som en kille säger; "Varför tog dom mig och inte pappa, det var ju han som var problemet."

Ett par fosterhemsinspektörer berättar hur de drygt 20 år gamla anställdes som nyblivna socio-nomer i Stockholms barnavårdsnämnd. Från första dan fick de ansvar för 150 barnärenden var. Deras uppgift var inte att stödja barnen, utan fosterföräldrarna. Hemmen skulle besökas en gång per år, det blev snabba besök, ofta i finrummet och utan nån som helst möjlighet till fördjupning. Man fick lita på fosterföräldrarna.

De f d fosterbarnen lever i rotlöshet och sorg över sin barndom. Som trö utan rötter. Jag håller med Bo Vinnerljung i förordet: Boken bör läsas av alla som i sitt yrke eller på annat sätt är engagerade i den sociala barnvården. /GLA

Flickan som flydde
Ulrika Fornell
MBM förlag 2011

Ulrika Fornell är en av de 1000 intervjuade i *Vanvårdsutredningen*. Osentimentalt och berörande berättar hon om sin uppväxt. Föräldrarna skildes när hon var liten. Hon flyttades mellan fosterhem, barnhem, pappa och elak styvmor, farmor och farfar och slutligen ungdomsvårdsskola.

Ulrika är född 1938, när barns

människovärde var relaterat till deras begåvning. Begåvningen avgjordes genom intelligentester. Ulrika bedömdes som underbegåvad. Lågt begåvade ansågs farliga och opålitliga och skulle hållas i stränga tyglar. I praktiken tog det sig uttryck i rigorös kontroll, misstänksamhet, isolering, straff och kränkningar. Ulrika for illa.

Det är inte svårt att förstå hennes förfärliga utsatthet och hopplösa övergivenhet. Svårare är att förstå hur de människor som fanns i barnavårdssystemet tänkte. Hur såg dom på sitt uppdrag? Såg dom inte alls, var dom bara en kugge i ett omänskligt maskineri?

16 år gammal lyckades Ulrika rymma till Stockholm. Innan polisen hann ifatt henne hade hon tagit livet i egna händer och skaffat sig både jobb och bostad. Och visade sig begåvad långt över genomsnittet.

För att historien inte ska upprepas krävs inte bara kunskap utan också att de som jobbar i barn- och ungdomsvården har ett orubbligt civilkurage och alltid sätter barnens bäst främst. /GLA

Stjärnlösa nätter **Arkan Asaad** **Norstedts**

Amár är uppvuxen i Sverige tillsammans med sin kurdiska familj. Han och familjen åker på semester till Iran, men det visar sig att fokus för resan är något helt annat än semester. Syftet är att Amár ska gifta sig med sin kusin Amina, med stora krav och total ensamhet som följd. Boken bygger till stor del på Arkan Asaads egna erfarenheter.

Undertiteln, *En berättelse om kärlek, svek och rätten att välja sitt liv*, visar precis vad romanen handlar om. Stjärnlösa nätter är en ögonöppnare, den visar på en verklighet för många unga män världen över. En nära och angelägen bok. En bok att återkomma till, en bok att sprida. Detta är Arkan Asaads första verk, men fler väntar. /LJ

Ett bipolärt hjärta **Rebecca Anserud** **Lindqvist Publishing**

En fin "inifrån-bok" om hur Rebecca som ung flicka kämpar med sitt liv. Från en bra start, kom hon i tonåren att allt oftare få brottas med djupa depressioner, utan att förstå vad som pågick. Ovetande om att hon har bipolär sjukdom.

Hon skriver om de som fanns/ inte fanns runtomkring, vänner, familj, vård – som ofta gav valhant hjälp, ibland helt missriktad.

Det blir något lättare sen – när hon fått diagnosen. Och när hon har lärt sig leva med sin sjukdom. Att bipolär inte är något hon *är* utan något hon *har*. Läsverd! /MW

Mordförsök på tilliten **En bok om tortyr** **Text: Gert Svensson** **Bild: Ulrika Zwenger** **Carlssons, Röda Korset**

Det tog ett tag innan jag förmådde mig att börja läsa boken. Frågan är om inte omslagsbilden är alltför stark. Det är förvisso boken också. Den beskriver en helt förfärlig pågående verklighet. Ändå har jag – tacksamt – tagit mig igenom den. För det går, kanske just för att Gert Svensson går så nära.

Tortyroffren blir individer som natt och dag lider av flashbacks och fasansfulla minnen och känslor av skam. Svensson beskriver nästan tekniskt hur tortyren bryter ner kroppen och sinnena både fysiskt och psykiskt ("den psykologiska huden"). Och om de sviter och ärr som *aldrig* kommer att gå över.

Om hur barn i psykologisk mening kan arva föräldrarnas trauman. Men också om dem som lyckats överleva – med själen i behåll. Det inger viss förtröstan.

Ötäck är dock beskrivningen av hur tortyr medvetet ingår i mången "terroristbekämpning" och snarare ökar än minskar. /MW

Tysklands bleka barn **Ylva Herholz** **Carlssons**

Krigsungar kommer till Sverige är underrubrik. Förf. egen farmor anlände 1947 från ruinernas Tyskland med sina fyra barn i en av "dom vita bussarna". Men alltför många "krigsungar" kom helt ensamma. En nyttig påminnelse om att ensamkommande flyktingbarn inte är något nytt.

En reportagebok som bl a innehåller fem intervjuer. Med "barn" från hela det tyska riket – som Ostpreussen och Sudet.

Detaljrikedomerna och de insprängda minnesfragmenten är fascinerande. Som buljongtärningen. För att inte tala om "Schweden-Suppe" – ett begrepp som lever i Tyskland än idag. Hungern är det som alla minns som allra värst.

Och rotlösheten.

Landskrona och Citadellet blev första anhalt i Sverige – karantänen. Som "ett paradys" minns någon. "En andpaus" erinrar sig en annan. Annars handlar det mycket om skuld, skam och tigande. Stigmatisering.

Förf. går också igenom den tidens svenska flyktingpolitik – inte minst hur den kom till uttryck i media. "Tyskt klientel" som en tidning skriver. Och tala om det självgoda folkhemmet...

Herholz skriver med både hetta och distans. Språket är levande, har bra flyt. Det märks att hon är journalist. /ÖL

Bättre minne **Marianne Lesslie** **frank förlag**

Begynnande Alzheimers? Demens... Denna lilla, pigga bok är tankeväckande, minst sagt. Men att väcka den (bj-)örn som sover skapar också oro – frågor. Man är ju 60+, trots allt.

Men lugn; boken är full av tips och praktiska råd. Fakta. Hjälp till självhjälp, helt enkelt. Om hur man inte bara behåller minnet utan också kan utveckla det. Nyckelordet är koncentration. Men också motion – inte minst av hjärnan. Det handlar framförallt om närminnet – arbetsminnet. Förf. (50+) skriver mycket personligt. Så tog hon också själv kontakt med en minnesmottagning – oroad över sin tankspriddhet. Och hade turen att få ingå i ett stort forskningsprojekt – som kontrollperson.

Boken innehåller även intervjuer med åtta kända personer. Som bröderna Espmark, makarna De Geer och Sven Wollter. Och avslutas stiligt med en dikt av Tomas Tranströmer; Minnena ser dig. /ÖL

Guldsot. Berättelsen om Röda Korset-bedragaren Johan af Donner **Bernt Hermele** **Leopard**

Under tio års tid lyckades Johan af Donner svindla till sig nästan åtta miljoner från Cancerfonden och Röda Korset. Om detta, och om svenska hjälporganisationers största bedragare (så vitt vi vet), skriver Hermele både spännande och skrämmande; om hur en skojare med hjälp av stor social begåvning, fint namn och bekantskapskrets lyckades göra karriär inom olika ideella organisationer, och utnyttja dessa till att sko sig själv.

Bilden som framträder är tragisk; en komplexfylld man med ett enormt behov av att imponera på sin omgivning. Hermele försöker givetvis inte ursäktas af Donners handlande, men ändå är det nog de ansvariga för Cancerfonden och,

framför allt, Röda Korset, som råkar allra mest illa ut i Guldset.

Enkla kontroller av den notoriska lögnaren av Donner hade kunnat avslöja honom: avskedad från ett par tidigare arbetsplatser p g a stöld, förfalskade akademiska meriter och uppseendeväckande extravagant livsstil. Röda Korsets generalsekreterare Christer Wettergren och ordförande Bengt Westerberg fick också upprepade tips om att allt inte stod rätt till. Ändå fick han hållas.

När af Donner till sist blev polisanmäld och bedrägerierna rullades upp valde Zettergren och Westerberg att göra allt som stod i deras makt för att sopa skandalen under mattan – och hade mage att sitta kvar på sina välbetalda poster. Detta är, tycker jag och kanske också Bernt Hermele, den riktigt stora skandalen. /SdV

Kina. Den nygamla supermakten Klas Eklund SNS Förlag

Sedan Klas Eklund avgick som chefekonom på SEB, där han idag har en något nebulös befattning som "seniorekonom", har han haft tid över att utveckla sina obestridda populärvetenskapliga talanger. Det ska vi vara tacksamma för. År 2009 utkom hans pedagogiska bok *Vårt klimat. Ekonomi, politik, energi* (Norstedts 2009), tyvärr inte uppmärksammas efter förtjänst.

Även årets bok om Kina synnerligen läsvärd. Eklund är ekonom, men utrustad med en sällsynt förmåga att integrera politik och ekonomi och att presentera svåra saker på ett lättfattligt sätt. Att hans intresse för Kina går tillbaka till 70-talet, då Eklund tillhörde den prokinesiska extremvänstern, gör inte boken mindre intressant. Eklund har läst sin Mao, och de historiska kapitlen är korta men initierade.

Till bokens många förtjänster hör en snygg layout, med utmärkta illustrationer, foton, tabeller och diagram. /SdV

Från fattigvård till socialtjänst Ulla Pettersson Studentlitteratur

Ulla Pettersson, professor emeritus granskar socialvårdens historia från 1900-talets början fram till socialtjänstlagen 1982. Hon beskriver de processer, värderingar, resonemang och politiska överväganden i samband med sociallagstiftningens förändringar över tid. Från fattigvårdens moraliserande värderingar, barnavårdslagens upp-

Nick Brandt får djuren att framstå med nästan mänskliga drag.

fostrande inställning och nykterhetsvårdens nedlåtande attityder till 60-talets jämställdhetssträvanden och humanism.

Två viktiga aktörer lyfts fram, dels Centralförbundet för socialt arbete (CSA), som influerades av såväl kristen, som vetenskaplig filantropisk människosyn. Dels den progressiva Samarbetskommittén för socialvårdens målfrågor, verksam under 60-talet. Då ifrågasattes det mesta, även socialarbetarnas yrkesroll. Går det att bedriva ett gott socialt arbete inom den repressiva myndighetens ram? Eller blir man samhällets städgumma?

De resonemang som fortfarande är aktuella är frågan om huvudmannaskap. Ska socialhjälpen vara statlig eller kommunal? Enhetlighet eller kontroll? Till slut blev oron för överutnyttjande och bristande kontroll avgörande och ansvaret förlades till kommunerna.

Boken ger en inblick i hur socialt arbete växt fram och format dagens arbete med värderingar som fortfarande känns aktuella. Den visar att dagens individ och familjeomsorg hämtar näring från gamla tider. /CS

Hej då! Begravningsboken Lotte Möller Arena

Detta är ingen bok om död och sorg. Den handlar om begravningar. Både praktiskt och som kulturella fenomen. Och inte minst om branschen. Tala om konsumentuppllysning i den högre skolan.

Och om uttrycket tillåts; en välsignelse för alla oss vanliga – dödliga.

Här får man reda på allt. Och lite till. Handfasta råd, rakt på sak – nästan frejdigt. Ja, vad får man och vad får man inte göra? Och vad får man göra – själv? Intressanta jämförelser med andra länder finns naturligtvis med, inte minst England. Och givetvis med olika religioner. Historiska tillbakablickar – förstås.

Och man baxnar över hur konservativ svensken fortfarande är – i gemen. Hur hårt branschen är styrd av konventioner. Och hur den själv styr. Inte minst priset. "Folk har ju knappt råd att dö längre" som någon säger i boken. Och varför är Sverige kanske sämst i världen när det gäller att få avlidna i jorden? En månad tar det – minst.

Hej då! är rikt illustrerad. Fyndigt och intressant. Och kvar hos mig dröjer sig Jan Stenmarks uppmuntande pratbubblor: "En dag ska vi alla dö..." säger den ene. "Alla andra dagar ska vi det inte" svarar den andre. /ÖL

Trotsboken Malin Alfvén & Kristina Hofsten Norstedts

Trotsboken utkom första gången 2001. Den nya upplagan har ny utformning och ett utökat kapitel om extra krävande barn. Förf. skriver på ett befriande sätt om de olika trotsåldrarna (ja, de är flera – trotsar gör vi hela livet!) som något naturligt och som något positivt – det leder till mognad och utveck-

ling. Boken spänner över ett stort åldersspann; från bebis till tonår, ger konkreta exempel på förhållningssätt vid alla "jag vill" och "kan själv"-perioder, utan att vara mäsrande.

En rejäl bok, oerhört tillgänglig och innehållsrik på sina dryga 150 sidor. Passar både föräldrar och personer som i sitt yrkesliv möter barn och unga. /LJ

FOTOGRAFI

On This Earth, A Shadow Falls Nick Brandt Fotografiska Stockholm till 8 januari 2012

Med sina svartvita bilder förmedlar Nick Brandt djurens vardag på ett helt annat sätt än tidigare skådat. Den skarpa skärpan och det svartvita fotot får djuren att framstå på ett sätt som påminner om ett mänskligt porträtt. Alla har sett giraffer och elefanter på bild, miljön är inte annorlunda, men det känns som om man tittar på ett helt nytt djur med en helt annan personlighet.

Som 16 åring brukar inte museum vara det roligaste att gå på men denna utställning var något helt unikt som jag verkligen uppskattade. Detta är absolut en utställning för alla åldrar. /TF

RECENSENTER: Gun-Lis Angsell, Stefan deVylder, Teodor Fredriksson, Linn Johansson, Örn Lindstrand, Jan Molin, Kari Molin, Claudette Skilving, Maria Wallin.

Välkommen till Skyddsvärnets seminarier

PROGRAM

13 december 2011

Barnfattigdom

31 januari 2012

**Psykiatrisk tvångsvårdad -
På eget ansvar**

6 mars

Utvisad - i lagens namn

10 april

Våld i nära relationer, del 2

8 maj

Tonårsmammor

Plats: ABF-huset, Z-salen, Sveavägen 41 i Stockholm
Tid: kl 13.00 - ca 16.00
Kostnad: Gratis
Anmälan: seminarium@skyddsvarnet.se
Obs! Begränsat antal platser
Bekräftelse: Skickas ut
För mer info: www.skyddsvarnet.se

HJÄLP TILL SJÄLVHJÄLP
ANNO 1910
SKYDDSVÄRNET

Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm
www.skyddsvarnet.se

Posttidning B

Avsändare:
Nätek
Box 311 20
400 32 GÖTEBORG
ISBN: 978-91-980017-0-9

Attendo

I enlighet med vanvård-
utredningens intentioner
arbetar vi aktivt
för att *placerade barn och*
ungdomar inte far illa.

Ring oss på Attendo: 020 40 37 00. Ett samtal räcker.
Du kan också läsa mer om våra insatser på www.attendo.se/iof.